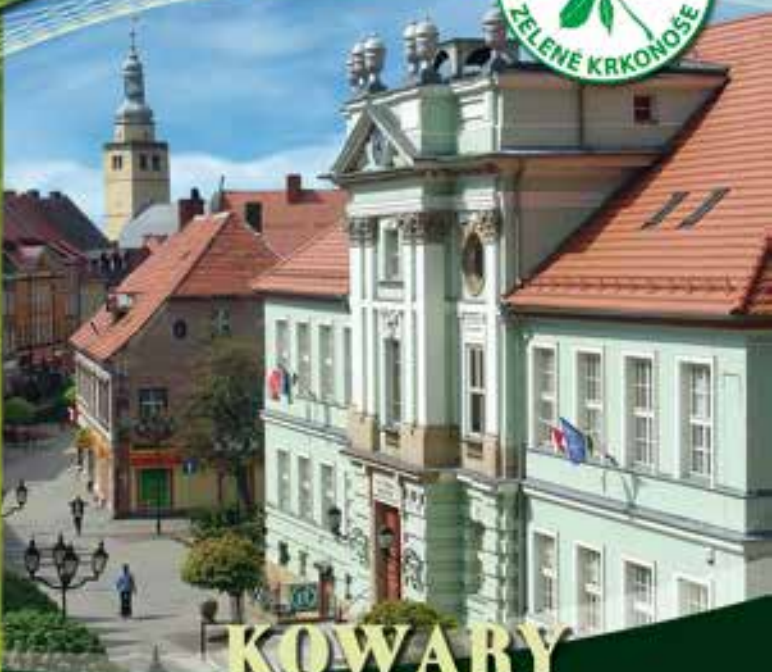

ZIELONE KARKONOSZE

KOWARY

JILEMNICE ✿ KARPACZ

ZELENÉ KRKONOŠE • GRÜNES RIESENENGBIRGE
THE GREEN KARKONOSZE MOUNTAINS

www.kowary.pl

KOWARY

Kowary leżą w południowo-wschodniej części Kotliny Jeleniogórskiej u podnóża Karkonoszy i Rudaw Janowickich, na skrzyżowaniu dawnych traktów handlowych. Rozwój miasta od zawsze związany był z górnictwem i kowalstwem. Dziś miasto, którego wielkim atutem jest niezwykle atrakcyjne położenie, stara się budować wizerunek kurortu z tradycjami, chętnie odwiedzanego przez turystów.

Kowary położone są pomiędzy dwoma unikalnymi przyrodniczo obszarami chronionymi: Karkonoskim Parkiem Narodowym i Rudawskim Parkiem Krajobrazowym. Tereny tych Parków szczególnie nadają się do rodzinnych pieszych wycieczek, zarówno latem, jak i zimą. Znajdują się tu zakątki i szlaki, które zadowolą najbardziej wymagających turystów. W zaledwie kilka godzin można zdobyć najwyższy szczyt Sudetów – Śnieżkę (1602 m n.p.m.). Panują tu doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa ski-tourowego, nordic-walking oraz sportów lotniarskich. Gęsta sieć szlaków rowerowych oraz szlak konny cieszą się popularnością.

Ze względu na wyjątkowy mikroklimat Kowary są miejscem przyjaznym dla osób cierpiących na schorzenia górnych dróg oddechowych i układu krążenia. Najbliższe okolice miasta już w XIX wieku były modnym terenem wypoczynkowym. Dziś z walorów turystycznych i krajobrazowych korzystają przybywający do miasta, szczególnie letnią porą, miłośnicy górskich wędrówek oraz sami mieszkańcy Kowar chcący odpocząć od trudów dnia w pięknym otoczeniu przyrody.

KOWARY

Kowary leží v jihovýchodní části Jelenohorské kotliny na úpatí Krkonoš a

Rudaw Janowických, na křižovatce starých obchodních cest. Rozvoj města byl odjakživa spjat s těžbou nerostů a kovářstvím. Dnes se Kowary, jejichž velkou výhodou je velmi atraktivní poloha, snaží vybudovat image turistického města s tradicemi, které hojně navštěvují turisté.

Kowary leží mezi dvěma jedinečnými přírodními chráněnými územími – Krkonošským národním parkem a Rudavským přírodním parkem. Území těchto parků jsou obzvláště vhodná pro rodinné procházky, a to v létě i v zimě. Jsou zde zákoutí a turistické trasy, které uspokojí i ty nejnáročnější turisty. Během pouhých několika hodin můžete dobýt nejvyšší vrchol Krkonoš – Sněžku (1602 m n. m.). Jsou zde ideální podmínky pro skialpinismus, nordic walking a kluzákové létání. Navíc je zde hustá síť cyklistických stezek a jezdecká trasa.

Díky unikátnímu mikroklimatu jsou Kowary vhodným místem pro návštěvníky, kteří mají potíže s horními dýchacími cestami nebo trpí nemocí kardiovaskulárního systému. Už v 19. stol. bylo nejbližší okolí města módním místem pro rekreaci. Dnes krajinná a přírodní přednosti města využívají jeho návštěvníci a milovníci horských túr a také místní občané, kteří si chtějí odpočinout po práci v krásném přírodním prostředí.

KOWARY [SCHMIEDEBERG]

 Die Stadt liegt in dem südöstlichen Teil des Hirschberger Tals am Fuß des Riesengebirges und des Landeshuter Kammes an der Kreuzung alter Handelswege. Die Entwicklung der Stadt was seit immer mit dem Bergbau und dem Schmiedehandwerk verbunden.

Heutzutage baut die Stadt, die von der äußerst attraktiven Lage profitiert, ihr Bild als ein Kurort mit Traditionen, die von den Touristen gern besucht wird.

Die Stadt liegt zwischen zwei einmaligen geschützten Naturgebieten: dem Nationalpark Riesengebirge und dem Landschaftspark Landeshuter Kamm. Diese Gebiete eignen sich besonders gut für die Familienwanderungen, sowohl im Sommer als auch im Winter. Es gibt hier Orte und Wanderwege, die auch die anspruchsvollsten Touristen zufrieden stellen. In nur wenigen Stunden kann man den höchsten Gipfel der Suden – die Schneekoppe (1602 m über dem Meeresspiegel) erreichen. Es gibt hier ausgezeichnete Bedingungen für die Ski Touring, Nordic Walking und den Luftsport. Ein dichtes Netz von Radwegen sowie der Reitweg erfreuen sich einer großen Beliebtheit.

Dank einem einzigartigen Mikroklima ist die Stadt ein empfehlenswerter Ort für Personen mit Atemwegs- und Kreislaufkrankheiten. Die Umgebung der Stadt war bereits im 19. Jahrhundert ein beliebtes Erholungsgebiet. Heute profitieren von den touristischen und landschaftlichen Vorteilen der Stadt insbesondere die Sommergäste, die Liebhaber von Bergwanderungen und die Einwohner der Stadt selbst, die sich nach den Anstrengungen des Arbeitstages in einer wunderschönen Natur erholen können.

KOWARY

Kowary lies in the south-east of the Jelenia Góra Valley in the foothills of the Giant Mountains and the Rudawy Mountains,

at the crossroads of ancient trade routes. The development of the city has always been associated with mining and smithing. Today, the city, whose main asset is its attractive location, is trying to build the image of a resort with tradition readily visited by tourists.

Kowary is located between two unique protected natural areas: the Giant Mountains National Park and Rudawski Landscape Park. The area of these Parks is particularly suitable for family hikes, both in summer and winter. There are nooks and trails that will satisfy the most demanding tourists. In just a few hours, you can get to the highest peak of the Sudety Mountains – Śnieżka Mountain (1602 m asl). There are perfect conditions for tour skiing, Nordic walking and paragliding sports. A dense network of bike trails and the equestrian trail are popular with tourists.

With its unique microclimate, Kowary is a friendly place for people suffering from respiratory and cardiovascular diseases. The city's immediate surroundings were a fashionable recreational area already in the 19th century. Today, the tourist and landscape assets bring joy to tourists coming to the town, especially in summer season, enthusiasts of mountain hiking and the inhabitants of Kowary wanting a break from the hardships of the day in a beautiful natural setting.

ZIELONE KARKONOSZE

Zelené Krkonoše / Grünes Riesengebirge /
The Green Karkonosze Mountains

Będąc w Kowarach, warto wypróbować najnowszą ścieżkę dydaktyczną pn.

„Zielone Karkonosze”. Jest to pięcioipót -

kilometrowa pętla po ciekawych przyrodniczo zakątkach miasta oraz jego najbliższej okolicy. Przejście tej całej trasy spacerowej nawet niewprawnemu turyście zajmie nie więcej niż dwie godziny. Oczywiście trzeba jeszcze doliczyć czas na odpoczynek oraz kontemplację otaczającego nas piękna „matki natury”. Jest to więc ciekawa propozycja na spędzenie czasu zarówno przed, jak i po obiedzie.

Návštěvníkům Kowarů obzvlášť doporučujeme nejnovější naučnou stezku s názvem Zelené Krkonoše. Jedná se o 5,5 kilometrovou okružní trasu po přírodně zajímavých místech města a nejbližším okolí. I nepřilíš zkušený turista zdolá tuto stezku za maximálně dvě hodiny. Samozřejmě k tomu je třeba připočíst čas na odpočinek a občerstvení a také na chvíli kochání se okolní přírodou. Jedná se o zajímavý tip na dopolední nebo odpolední procházku.

 Sowohl für die Gäste als auch für die Einwohner kann der neueste Wanderweg „Grünes Riesengebirge“ interessant sein. Die Strecke hat 5,5 km und verläuft durch die naturlandschaftlich interessanten Punkte der Stadt und der Umgebung. Die ganze Wanderstrecke nimmt höchstens zwei Stunden in Anspruch. Dazu soll man natürlich noch die Zeit für die Erholung und die Kontemplation der wunderschönen Mutter Natur hinzurechnen. Es ist ein interessantes Freizeitangebot sowohl am Vor- als auch am Nachmittag.

 While in Kowary you should try the latest educational path called „the Green Karkonosze Mountains“. It is a 5 and a half kilometre circular route leading through interesting natural spots of the city and its surroundings. The entire walking path should take no more than two hours even to unskilful tourists. Of course, you still need add time to rest and contemplate the beauty of „mother nature“ that surrounds us. So it is an interesting proposal to spend time both before and after dinner.

RATUSZ

Radnice / Rathaus / Town Hall

 Najpiękniejszym budynkiem w centrum Kowar, od początku swojego istnienia był **Ratusz**. Siedziba władz miejskich została wzniesiona według projektu znanego niemieckiego architekta Christiana Schultza w latach 1786-1789. Jego zabytkowe walory i dbałość o architektoniczne detale czynią go jednym z ładniejszych budynków użyteczności publicznej na Dolnym Śląsku.

Warto wejść do środka. W holu Ratusza podziwiać można interesującą polichromię wraz z herbem Kowar z czasów, gdy stało się ono dzięki Fryderykowi Wielkiemu wolnym miastem królewskim. Najciekawsze pomieszczenie znajduje się jednak piętro wyżej. Sala Obrad Rady Miejskiej ma nietypowy owalny kształt, a na jej suficie przedstawiono alegoryczne wizje tego, z czego od wieków Kowary słynęły – górnictwa, kowalstwa, tkactwa i zielarstwa.

Dla wszystkich pragnących dowiedzieć się czegoś więcej o mieście otworzono w przyziemiu Ratusza Informację Turystyczną. Do jej odwiedzenia serdecznie zapraszamy.

Ciekawostka przyrodnicza:

Żółtawe piaszczyste płyty, którymi obłożona jest dolna część kowarskiego Ratusza, kryją pewną przyrodniczą niespodziankę. Uważne oczy odnajdą bez trudu od strony fontanny **odcisk muszli morskiego mięczaka**, który zapewne zostawił jakiś symaptyczny kambryjski przegrzebek. Odcisk przypomina muszlę pielgrzymią i to skojarzenie jest jak najbardziej uprawnione, bo przez Kowary biegnie jedna z odnóg szlaku św. Jakuba.

Nejkrásnější stavbou v centru Kowar byla již od začátku jejich existence **radnice**. Sídlo magistrátu bylo postaveno podle projektu známého německého architekta Christiana Schultze v letech 1786-1789. Historický ráz radnice a architektonické detaily z ní činí jednu z nejkrásnějších veřejných staveb Dolního Slezska.

Stojí za to podívat se dovnitř. V předsíni radnice uvidíte zajímavou polychromii s erbem Kowar ještě z doby, kdy se díky Fridrichovi II. Velikému město stalo svobodným královským městem. Nejzajímavější místnost se ale nachází o patro výše. Zasedací sál městské rady je výjimečného tvaru – má oválný půdorys a na stropě jsou zobrazené alegorické vize toho, čím byly Kowary proslulé – hornictvím, kovářstvím, tkaním a bylinkářstvím.

Pro všechny, kteří mají zájem získat podrobnější informace o městě, je v přízemí radnice je otevřené Turistické informační centrum. Srdečně zveme.

Přírodovědní zajímavost:

Žluté pískovcové bloky, kterými je obložena spodní část radnice, v sobě skrývají jisté přírodovědné překvapení. Dobrý pozorovatel rychle objeví **otisk mořského měkkýše** (na straně k fontáně), který pravděpodobně zanechala kambrická mušle z rodu Pecten. Otisk připomíná mušli poutníka, a právě toto spojení je nejvíce opodstatněné, jelikož přes Kowary prochází jedna z odboček stezky svatého Jakuba.

Das schönste Gebäude im Zentrum von Kowary war seit seiner Errichtung das **Rathaus**. Der Sitz von Stadtbehörden wurde nach dem Entwurf des renommierten deutschen Architekten Christian Schultz in den Jahren 1786-1789 erbaut. Seine historischen Werte mit aufwändigen architektonischen Details machen es zu einem der schönsten öffentlichen Gebäude in Niederschlesien.

Es lohnt sich, hineinzutreten. In der Vorhalle gibt es bemerkenswerte Wandmalereien mit dem Stadtwappen der Stadt aus der Zeiten, wenn Schmiedeberg (später Kowary) durch Friedrich den Großen zu einer königlichen Freistadt erhoben wurde. Besonders sehenswert ist aber

der Raum im Obergeschoss. Der Sitzungsraum des Stadtrates hat eine ungewöhnliche ovale Form, an seiner Decke befinden sich allegorische Darstellungen dessen, dafür die Stadt jahrhundertlang bekannt war: des Bergbaus, der Schmiedekunst, der Weberei und der Kräuterkunde.

Für alle, die mehr über die Stadt erfahren möchten, wurde im Keller des Rathauses eine Tourist-Informationstelle geöffnet, wo Sie herzlich willkommen sind.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Gelbliche Sandsteinplatten, mit denen der untere Teil des Rathauses abgedeckt ist, verbergen eine naturkundliche Merkwürdigkeit. Ein wachsames Auge findet leicht auf der Seite des Brunnens **einen Muschelabdruck**, der hier wohl durch ein nettes kambrisches Weichtier hinterlassen wurde. Der Abdruck ähnelt einer Pilgermuschel, und zwar nicht ohne Grund, weil über Kowary eine Abzweigung des Jakobswegs führt.

Since its construction, the **Town Hall** has been the most beautiful building in the centre of Kowary. The seat of municipal authorities was designed by a renowned German architect Christian Schultz and built in 1786-1789. Its historic qualities and attention to architectural details make it one of the most beautiful public buildings in Lower Silesia.

You should visit the interior. In the lobby, you can admire interesting murals with the coat of arms of Kowary of the times when it became a free royal town thanks to Frederick the Great. The most interesting room, however, is located upstairs. The Debating Chamber of the City Council has an unusual oval shape, and the ceiling features allegorical visions of what Kowary has been famous for since time immemorial – mining, blacksmithing, weaving and herbalism.

The Tourist Office opened in the basement of the Town Hall welcomes all who want to learn more about the city.

Natural curiosity:

Yellowish sandstone slabs covering the lower part of the Town Hall in Kowary hide a natural surprise. A careful eye can easily find **a marine mollusc shell impression** located opposite the fountain, which was probably left by a nice Cambrian scallop. The impression resembles a pilgrims' shell and this association is the most legitimate, because one of the branches of the Way of St. James runs through Kowary.

Lokalizacja piktogramu:

Murek przy fontannie.

Umístění piktogramu:

Nízká zeď u fontány.

Ort des Piktogramms:

Ummauerung des Brunnens.

Pictogram location:

The wall at the fountain.

KOWARSKA STARÓWKA

Staré město v Kowarech / Altstadt von Kowary / Old Town in Kowary

Starówka obejmuje obszar ścisłego centrum miasta. Składa się z ciągów zabytkowych kamienic, które powstały pod wpływem

typowego budownictwa propagowanego na Śląsku na przełomie XVIII i XIX wieku. Najciekawsze i najbardziej stylowe budynki stoją przy ulicy 1 Maja. Choć kilka z nich wciąż zachowało barokowy układ i rokokową fasadę, to większość z nich zbudowano w stylu klasycystycznym. Już od ponad dwustu lat cieszą oczy swoją zrównoważoną kompozycją i harmonijnymi proporcjami.

Najciekawsze fragmenty Kowarskiej Starówki zostały wyłączane z ruchu kołowego i stanowią dziś urokliwy deptak miejski, po którym w słoneczny dzień przechadzają się zarówno mieszkańcy Kowar, jak i odpoczywający tu turyści.

Konieczne trzeba odwiedzić to miejsce w samo południe, gdy Starówkę wypełniają dźwięki hejnału, płynące z wieży kościoła parafialnego. Uważny słuchacz odnajdzie wśród nich stukot kowalskiego młota symbolizującego pięć wieków historii i tradycji górniczej Kowar.

Ciekawostka przyrodnicza:

Jako że **klony kuliste** są ponoć najlepszymi ozdobnymi drzewami dla każdego szanującego się deptaka, to i na kowarskiej starówce ich nie zabrakło. Starannie pielęgnowany szpaler zielonych drzewek cieszy oko od wiosny do lata, by z początkiem września przybrać pastelowe żółto-brązowe kolory.

Staré město zahrnuje oblast centra města. Jsou to typické činžovní domy, stavěné ve Slezsku v 18. a 19. století. Nejzajímavější domy stojí v ulici 1 Maja. Několik z nich si zachovalo barokní rozvržení a rokokovou fasádu, ale většina z nich byla postavena v klasicistním slohu. Již dvě stě let potěšují oko svou vyváženou kompozicí a harmonickými proporcemi.

Nejzajímavější fragmenty starého města Kowar byly zakomponovány do okouzlující pěší zóny, kterou se za slunečného počasí mohou těšit jak obyvatelé Kowar, tak turisté.

Rozhodně je dobré podívat se sem v poledne, jelikož z věží farního kostela zní věžní hudba. Pozorný posluchač uslyší klepání kovářského kladiva, které symbolizuje pět století historie a hornické tradice Kowar.

Přírodovědní zajímavost:

Říká se, že **javory mléče** jsou ty nejhezčí ozdobné stromy v každé pěší zóně. A proto na starém městě v Kowarech nemůžou také chybět. Pečlivě pěstovaná řada zelených stromů potěšuje oko na jaře, v létě a na začátku září své listy mění na pastelově žlutohnědé barvy.

Die Altstadt umfasst das Gebiet innerhalb der Innenstadtgrenzen. Sie besteht aus einer Reihe von historischen Bürgerhäusern, die nach einer typischen niederschlesischen Bauweise der Wende des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts erbaut wurden. Die Gebäude in der 1-Maja-Straße sind besonders beachtlich und stilvoll. Während einige von ihnen noch eine barocke Form und Rokoko-Fassade aufweisen, sind die meisten im klassischen Stil errichtet. Seit über 200 Jahre ist ihre ausgewogene Komposition mit harmonischen Proportionen eine Augenweide.

In den interessantesten Teilen der Altstadt ist der Radverkehr untersagt, sie bilden eine reizvolle Fußgängerzone, wo an sonnigen Tagen sowohl die Stadtbewohner wie die Urlauber bummeln.

Sie müssen diesen Ort unbedingt zu Mittag besuchen, wenn die Altstadt mit Klängen des Trompetensignals aus dem Turm der Pfarrkirche gefüllt ist. Ein aufmerksamer Zuhörer wird unter den Tönen den Klang eines

Schmiedehammers heraushören, der die fünf Jahrhunderte der Geschichte und Tradition des Bergbaus in Kowary symbolisiert.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Da die **Kugelahorne** angeblich die besten Zierbäume für jede etwas auf sich haltende Fußgängerzone sein sollten, gibt es sie auch in der Altstadt von Kowary. Die sorgfältig gepflegte Allee von grünen Bäumen erfreut das Auge vom Frühling bis Sommer, und am Anfang September nimmt sie zarte gelbbraune Tönung an.

The Old Town covers the area of the inner city centre. It consists of a string of historic buildings built under the influence of typical architecture promoted in Silesia at the turn of the 18th and 19th centuries. The most interesting and the most stylish buildings are located in 1 Maja Street. While some of them still have their baroque layout and rococo façade, most of them were built in the classical style. For over two hundred years they have delighted the eye with their balanced structure and harmonious proportions.

The most interesting parts of the Old Town in Kowary have been pedestrianised and are now a charming city promenade used on sunny days by both the residents of Kowary and tourists resting here.

You must visit this place at noon, when the Old Town is filled with the sounds of the bugle call coming from the tower of the Parish Church. A careful listener will find among them the sound of a blacksmith's hammer, symbolising the five centuries of history and tradition of mining in Kowary.

Natural curiosity:

As **Globe Maples** are supposedly the best ornamental trees for each decent promenade, the trees also grow in the Old Town in Kowary. A properly maintained avenue of green trees pleases the eye from spring to summer to take pastel yellow and brown colours at the beginning of September.

Lokalizacja piktogramu:

Głaz „Kowarska Starówka”.

Umístění piktogramu:

Kámen „Staré město v Kowarech”.

Ort des Piktogramms:

Stein „Kowarska Starówka” (Schmiederberger Altstadt).

Pictogram location:

„Old Town in Kowary” Boulder.

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY

Farní kostel / Pfarrkirche / Parish Church

Najstarszym zabytkiem miasta jest **kościół pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny** stojący przy placu Franciszkańskim.

Pierwsza o nim wzmianka pochodzi z XIII wieku. Kościół jest budowlą w stylu gotyckim, ozdobioną wieżą zwieńczoną blaszanym hełmem. Z wczesnych wieków średnich zachowała się na jednej ze ścian wieży tajemnicza rzeźba zwana „Madonną na potworze”. Dlaczego? Warto sprawdzić samemu.

Na zwiedzających największe wrażenie robi wnętrze. Na uwagę zasługuje późnobarokowy ołtarz i ambona oraz prospekt organowy. Zachwycają polichromie wykonane na drewnianym stropie przez malarza Jana Lorenza i jego braci. Wśród tych malowideł najbardziej wymowne jest wyobrażenie Trójcy Świętej, Arki Przymierza oraz apokaliptycznej wizji końca świata.

W sąsiedztwie kościoła znajdują się: barokowy XVIII-wieczny kamienny most na Jedlicy, na którym ustawiona została piaskowcowa figura św. Jana Nepomucena oraz budynek plebanii rzymskokatolickiej wybudowany w latach 1779-1783.

Ciekawostka przyrodnicza:

Tuż przy wejściu do kościoła rośnie wiecznie zielony **cyprysik nutkajski**. Ten pochodzący z Ameryki Północnej iglasty okaz odnalazł w Kowarach korzystne dla siebie warunki. Dziś ma już kilkanaście metrów wysokości, a obwód pnia liczy już ponad 140 cm. W cieniu drzewa stoi rzeźba św. Franciszka z Asyżu – przyjaciela i patrona całego zwierzęcego świata, wykonana przez miejscowego artystę Jerzego Jakubowa.

Nejstarší památkou města je **kostel Nejsvětější Panny Marie** na Františkánském náměstí. První zmínka o něm pochází z 13. století.

Kostel byl postaven v gotickém slohu a jeho věž zdobí plechová helma. Z raného středověku se na jedné ze zdí věže dochovala tajemná socha s názvem „Madona na obludě“. Proč? Stojí za to ověřit si to sám.

Nejvíce na návštěvníky působí interiér. Pozornost také zasluhuje pozdě barokní oltář, kazatelna a varhany. Okouzlují také polychromie, které na dřevěném stropě vypracoval malíř Jan Lorenz a jeho bratři. Z těchto maleb je nejvíce výmluvná představa Svaté Trojice, Archy úmluvy a apokalyptická vize konce světa.

Poblíž kostela se nachází kamenný barokní most na řece Jedlicy z 18. století, na němž byla postavena pískovcová socha svatého Jana Nepomuckého. Nedaleko stojí také fara římsko-katolické církve, postavená v letech 1779-1783.

Přírodovědní zajímavost:

Hned u vchodu do kostela roste stále zelený **cypríšek nutkajský**. Tento Jehličnatý strom, který pochází ze Severní Ameriky, zde našel pro sebe vhodné podmínky. Dnes je vysoký již několik desítek metrů a obvod kmene má přes 140 cm. Ve stínu stromu stojí socha svatého Františka z Assisi, přítele a patrona zvířat, od místního sochaře Jerzyho Jakubowa.

Das älteste Baudenkmal der Stadt ist die **Pfarrkirche St. Marien** am Franciszkański-Platz. Die erste Erwähnung von dieser Kirche

stammt aus dem dreizehnten Jahrhundert. Die Kirche ist ein gotisches Bauwerk, sein Turm ist mit einem Blechhelm gekrönt. Auf einer der Turmwände gibt es eine geheimnisvolle frühmittelalterliche Figur „Madonna auf einem Monster“. Was gibt es besonderes daran? Überzeugen Sie sich selbst davon.

Die Besucher bewundern vor allem das Kircheninnere. Bemerkenswert sind: der spätbarocke Altar und die Kanzel sowie der Orgelprospekt. Die Wandmalereien von Johann Lorenz und seine Brüder an der Holzdecke sind

entzückend. Den größten Eindruck machen die Darstellungen der Heiligen Dreifaltigkeit, der Bundeslade und der apokalyptischen Vision vom Ende der Welt.

In der Nähe der Kirche befinden sich: die barocke Steinbrücke über Jedlica aus dem achtzehnten Jahrhundert, auf der die Sandstein-Statue von Johannes Nepomuk aufgestellt wurde und das in den Jahren 1779-1783 erbaute römisch-katholische Pfarrhaus.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Am Eingang der Kirche wächst eine immergrüne **Nootka-Zypresse**. Dieser aus Nordamerika stammende Nadelbaum fand in Kowary günstige Lebensbedingungen. Heute ist er fast 20 Meter hoch, der Stamm hat mehr als 140 cm im Umfang. Im Schatten des Baumes steht eine Statue von St. Franz von Assisi - dem Freund und Schutzpatron der Tierwelt, durch den einheimischen Künstler Jerzy Jakubow ausgeführt.

The oldest monument in Kowary is the Church of the Holy Name of Mary located at Franciszkański Square. The first mention of the church dates back to the 13th century. The church is in the Gothic style, and features a tower topped with a tin helmet. A mysterious sculpture called „Madonna of the monster” preserved from the early Middle Ages on one of the tower walls. Why? You should check it out yourselves.

The interior is the most impressive to visitors. It is worth to admire the late-Baroque altar, the pulpit and the organ front. Murals on the wooden ceiling made by Jan Lorenz and his brothers are delighting. The most telling among these paintings is the image of the Trinity, the Ark of the Covenant and the apocalyptic vision of the end of the world.

In the vicinity of the church there are: the 18th century Baroque stone bridge on the Jedlica River featuring the sandstone statue of St. John of Nepomuk, and the Roman Catholic rectory building built in 1779-1783.

Natural curiosity:

At the entrance to the church, there is the evergreen Nootka cypress. The North American conifer specimen feels extremely good in Kowary. Today, it is almost twenty-metre high, and the circumference of the trunk has more than 140 cm. In the shade of the tree there is a statue of St. Francis of Assisi – the friend and patron of the whole animal world made by the local artist Jerzy Jakubow.

Lokalizacja piktogramu:

Głaz „Kościół Parafialny”.

Umístění piktogramu:

Kámen „Farní kostel”.

Ort des Piktogramms:

Stein „Kościół Parafialny” (Pfarrkirche).

Pictogram location:

„Parish Church” Boulder.

PRZYKOŚCIELNE LAPIDARIUM

Lapidarium u kostela / Lapidarium an der Pfarrkirche / Churchyard lapidary

 Warto obejść kościół dookoła. Za nim znajduje się niewielki park wraz z przykościelnym nieczynnym już cmentarzem, funkcjonującym dziś jako swoiste **lapidarium**. Poza XVII i XIX-wiecznymi tablicami nagrobnymi oraz grobowcami znaczących obywateli miasta znaleźć tam można również pomnik upamiętniający ofiary wojny prusko-austriackiej z 1866 r. Co ciekawe, we wspólnej mogile spoczywają dwaj żołnierze armii Królestwa Prus oraz dwaj z wojsk Cesarstwa Austriackiego, pochowani zgodnie z dwa lata wcześniej przyjętą Konwencją Genewską. Dwoch z nich było pochodzenia polskiego.

Na cmentarz ten została przeniesiona również tablica upamiętniająca mieszkańców Kowar, którzy polegali podczas walk i bitew I wojny światowej. Pamiątkę tę, pierwotnie przytwierdzoną do postumentu pomnika stojącego do roku 1945 na skwerze za kowarskim ratuszem, odnaleziono kilka lat temu podczas prac ziemnych w centrum miasta. Dziś stanowi kolejny eksponat przykościelnego lapidarium.

Ciekawostka przyrodnicza:

Najciekawszym przyrodniczym elementem przykościelnego parku jest młodziutki „**dąb papieski**” posadzony w 2006 roku dla uczczenia pontyfikatu Jana Pawła II. Ten swoisty „żywy pomnik pamięci” wyrósł z żołądzia zebranego trzy lata wcześniej od „Chrobrego” – najstarszego w Polsce, 750-letniego dębu szypułkowego rosnącego w okolicy wsi Piotrowice w województwie lubuskim.

Stojí za to udělat si procházku kolem kostela. Za ním se nachází malý park s kostelním hřbitovem, který je již nefunkční a dnes slouží jako **lapidarium**. Najdete tady náhrobní desky, hrobky důležitých obyvatel města, nachází se tu také památník obětím prusko-rakouské války z roku 1866. Zajímavostí je fakt, že v jednom hrobě jsou pochováni dva vojáci armády Pruského království a dva Rakouského císařství. Tito vojáci jsou pochováni v souladu s dva roky dříve přijatou Ženevskou úmluvou. Dva z těchto vojáků měli polské kořeny.

Na hřbitově byla umístěna také pamětní deska pro všechny obyvatele Kowar, kteří zemřeli během bojů a bitev v první světové válce. Tato deska byl původně připevněna na podstavci památníku, který stál do roku 1945 na zelené ploše za radnicí v Kowarech. Následně během zemních prací v centru města byla nalezena a přemístěna jako exponát do lapidária.

Přírodovědní zajímavost:

Nejzajímavějším přírodovědným prvkem parku poblíž kostela je mladý „**papežský dub**”, který byl vysazen v roce 2006 k uctění pontifikátu Jana Pavla II. Tento „živý památník“ vyrostl ze žaludu utrženého o tři roky dříve z „Chrobrego” – nejstaršího dubu v Polsku, která čítá 750 let a roste nedaleko vesnice Piotrowice ve vojvodství lubuském.

Es lohnt sich auch um die Kirche herumzugehen. Hinter der Kirche befindet sich ein kleiner Park mit dem stillgelegten Friedhof, der heute als eine Art von **Lapidariumgilt**. Neben den Grabtafeln aus dem 17. und 18. Jahrhundert und Grabmälern der berühmten Stadtbürger finden Sie auch ein Denkmal zur Erinnerung an die Opfer des österreichisch-preußischen Kriegs vom 1866. Bemerkenswert ist, dass hier in einem gemeinsamen Grab zwei Soldaten der Armee des Königreichs Preußen und zwei Soldaten der österreichischen Kaiserarmee in Übereinstimmung mit der zwei Jahre zuvor unterzeichneten Genfer Konvention beerdigt wurden. Zwei von ihnen waren polnischer Herkunft.

Auf den Friedhof wurde auch eine Gedenktafel für die in den Kämpfen und Schlachten des Ersten Weltkriegs ums Leben gekommenen Bewohner von Schmiedeberg/Kowary verlegt. Dieses Andenken, ursprünglich am Sockel eines Denkmals angebracht, das bis 1945 auf dem Rathausplatz stand, wurde vor ein paar Jahren bei Bodenarbeiten in der Innenstadt gefunden. Heute ist es ein weiteres Exponat des Lapidariums an der Kirche.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Das interessanteste natürliche Element des Kirchenparks ist eine noch sehr junge „Papsteiche“, die im Jahr 2006 zum Gedenken an das Pontifikat von Johannes Paul II. hier angepflanzt wurde. Dieses „lebendige Denkmal“ erwuchs aus einer Eichel, die drei Jahre früher der ältesten in Polen, der 750-jährigen Eiche „Chrobry“ in der Nähe des Dorfes Piotrowice in der Woiwodschaft Lebus entnommen wurde.

You should walk the church around. Behind it, there is a small park with a disused churchyard cemetery now functioning as a kind of a **lapidary**. Apart from the 17th and 19th century tombstones and tombs of important citizens of the city, you can also find a monument commemorating the victims of the Austro-Prussian War of 1866. Curiously enough, two soldiers and the army of the Kingdom of Prussia and two of the Austrian Empire troops were buried in a common grave under the Geneva Convention adopted two years earlier. Two of them were of Polish origin.

A plaque commemorating the residents Kowary who died during the fighting and battles of World War II was also moved to the cemetery. This memorial, originally attached to the pedestal of the monument standing at the square behind the Town Hall in Kowary until 1945, was found a few years ago during excavations in the city centre. Today, it is another exhibit of the churchyard lapidary.

Natural curiosity:

The most interesting natural element of the churchyard park is the young „papal oak” planted in 2006 to commemorate Pope John Paul II. This peculiar „living memorial” grew out of an acorn collected three years earlier at „Chrobry” – the oldest in Poland 750-year old oak growing near the village of Piotrowice in Lubuskie Province.

Lokalizacja piktogramu:

Głaz „dąb papieski”.

Umístění piktogramu:

Kámen „papežský dub”.

Ort des Piktogramms:

Stein „dąb papieski” (Papsteiche).

Pictogram location:

„Papal oak” Boulder.

ALEJA KASZTANOWCÓW

Alej kaštanovníků / Kastanienallee /
Avenue of chestnut trees

Ulica Matejki łączy Plac Franciszkański na Kowarskiej Starówce z Parkiem Miejskim.

Przy niej, na zielonym skwerze, usytuowany jest największy kowarski dziecięcy plac zabaw, na którym można przyjemnie spędzić rodzinne przed- i popołudnie.

Przy przylegającej ulicy Poprzecznej stoi dawna XIX-wieczna synagoga, dziś niepełniająca już funkcji sakralnych. Najpierw, jeszcze przed rokiem 1939, została zdewastowana przez nazistowskich Niemców i zamieniona w halę sportową. Dziś z racji braku w Kowarach żydowskiej diaspory nie odgrywa już żadnej religijnej roli.

Na terenie przylegającym do Parku Miejskiego rozciąga się wtopione w zieleń przedwojenne willowe osiedle – jedna z najbardziej spokojnych i cichych części Kowar, pełniąca funkcję azylu przed zgiełkiem miasta.

Ciekawostka przyrodnicza:

Kowarska ulica Matejki wysadzona jest niemal **stuletnimi kasztanowcami**. Wiekowe drzewa o charakterystycznych dłoniastopierzastych liściach kwitną co roku w maju, zwiastując zbliżający się nieubłagany czas matur. Wczesną jesienią warto wybrać się na kasztany, z których nawet bez wielkich artystycznych zdolności można zrobić śliczne ozdoby.

Ve starém městě se ulice Matejki stýká s Františkánským náměstím u městského parku. Tady se nachází největší dětské hřiště v Kowarech, kde můžete příjemně strávit čas s rodinou jak dopoledne, tak odpoledne.

U přilehající ulice Poprzeczna se nachází synagoga z 19. století, která dnes již neplní svou funkci. Synagoga byla ještě před rokem 1939 zničena německými nacisty a proměněna ve sportovní halu. Jelikož dnes v Kowarech neexistuje židovská diaspora, budova neplní už žádnou církevní úlohu.

Vedle městského parku se nachází zelené vilové sídliště – jedna z nejvíce spokojených a tichých čtvrtí Kowar, kde se můžete schovat před hlukem města.

Přírodovědní zajímavost:

Ulice Matejki v Kowarech je osazená skoro **stoletými kaštanovníky**. Stoleté stromy s charakteristickým listím ve tvaru dlaně kvetou každoročně v květnu. Tyto květy hlásí období blížících se maturit. Brzkým podzimem stojí za to se vydat na procházku a nasbírat kaštany, z kterých i bez uměleckých dovedností můžete udělat nádherné dekorace.

Die Matejki-Straße verbindet den Franciszkański-Platz in der Altstadt mit dem Stadtpark. An dieser Straße, auf einer Grünfläche befindet sich der größte Kinderspielplatz in Kowary, wo man fröhlich die Familienzeit genießen kann.

In der angrenzenden Poprzeczna-Straße steht die alte Synagoge, aus dem 19. Jahrhundert, die heute ihre religiöse Funktionen nicht mehr erfüllt. Zunächst, noch vor 1939, wurde sie von Nazis verwüstet und in eine Sporthalle verwandelt, heute, da es in Kowary keine jüdische Diaspora gibt, spielt das Gebäude keine religiöse Rolle mehr.

Auf dem an den Stadtpark angrenzenden Gebiet erstreckt sich, im Grünen eingebettet, eine Villensiedlung aus dem Vorkriegszeit - einer der ruhigsten und stillsten Stadtteile, die als Zuflucht von der Hektik der Stadt gilt.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Die Matejki-Straße in Kowary ist von fast ein Jahrhundert alten Kastanienbäumengesäumt. Die alte Bäume mit charakteristischen fingerförmig zusammengesetzten Laubblätter blühen jedes Jahr im Mai und

erinnern an die unaufhaltsam nahende Abiturzeit. Im Frühherbst ist es an die Zeit, Kastanien zu sammeln, aus denen sich auch ohne große künstlerische Begabung schöner Schmuck herstellen lässt.

Matejki Street connects Franciszkański Square in the Old Town in Kowary with the City Park. In a green square at that street, there is the largest children's playground in Kowary, where you can spend late mornings and afternoons in a family atmosphere.

In the adjacent Poprzeczna Street, there is the 19th century synagogue, today not serving its religious functions. First, before 1939, it was devastated by the Nazi Germans and turned into a sports hall, and today, because of the lack of the Jewish Diaspora in Kowary, it no longer plays any religious role.

A pre-war villa estate embedded in greenery – one of the most peaceful and quiet parts of Kowary serving as the asylum from the hustle and bustle of the city – stretches in the area adjacent to the City Park.

Natural curiosity:

Matejki Street in Kowary is lined with almost **century-old chestnut trees**. The old trees with distinctive feathery, palmate leaves bloom every year in May, heralding the inexorable approach of the baccalaureate time. In early autumn, go for chestnuts, which, even without great artistic ability, can be used to make beautiful ornaments.

Lokalizacja piktogramu:

Tablica przy „Placu zabaw”.

Umístění piktogramu:

Tabule u dětského hřiště.

Ort des Piktogramms:

Schild am „Spielplatz”.

Pictogram location:

Board at the „Playground”.

PARK MIEJSKI

Městský park / Stadtpark / City Park

Park Miejski rozciąga się pomiędzy kowarskimi ulicami Matejki, Kwiatową oraz Parkową. Część założenia parkowego

z cennymi okazami drzewostanu posadzonymi ręką człowieka łagodnie przechodzi w naturalny podgórski las. Kompleks otaczają łąki i pastwiska, na których w warunkach zbliżonych do naturalnych nierzadko można podziwiać pasące się stado koni szlachetnej półkrwi z kowarskiej stadniny „Parkitny”.

W parku wytyczono spacerowe alejki wśród drzew i krzewów, zarówno tych pospolitych, jak i tych nieco rzadszych. Rosną tam przedstawiciele nierodzimiej flory, z których należy wymienić choćby introdukowane w tę długość i szerokość geograficzną drzewa, takie jak: dąb kaukaski, sosna czarna i wejmutka, daglezyja czy topola kanadyjska.

Dzieci w parku mogą przyjemnie spędzić czas na placu zabaw, a dorośli skorzystać z rekreacyjnego grillowiska przygotowanego specjalnie na potrzeby kameralnych imprez plenerowych.

Ciekawostka przyrodnicza:

Park, oprócz ciekawej roślinności, posiada bogatą reprezentację **karkonoskiej fauny**. Cierpliwy miłośnik przyrody ma szansę ujrzeć niezwykle bogaty świat leśnych ptaków – od popularnej sójki po rzadszego dzięcioła, a jeżeli będzie miał trochę szczęścia dostrzeże wśród gałęzi drzew rudą lub ciemnobrązową wiewiórkę.

Městský park se nachází u ulice Matejki, Kwiatowa a Parkowa. Část parku, která byla osazena cennými stromy člověkem, postupně přechází v přirozený les. Celek je obklopen loukou a pastvinou, kde se v přírodě blízkých podmínkách pasou koně poloušlechtilé krve z kowarského chovu koní „Parkitny”.

V parku byly vyznačené stezky mezi stromy a keři, jak těmi běžnými, tak i méně známými. Rostou tam zástupci ne tuzemské flory, ze kterých je třeba zmínit stromy dovezené do této geografické šířky, jako je dub velkokvěty, borovice černá, borovice vejmutovka, douglaska či topol kanadský

Děti v parku můžou příjemně trávit čas na dětském hřišti a dospělí můžou využít rekreační gril, který je připravený speciálně na takové komorní venkovní akce.

Přírodovědní zajímavost:

V parku najdeme kromě zajímavého rostlinstva ještě bohaté zastoupení **krkonošské fauny**. Trpělivý milovník přírody má šanci uvidět bohatý svět lesních ptáků – od populární sojky obecné po méně známý druh ptáků, jako je strakapoud, a jestli budete mít trochu více štěstí, uvidíte mezi stromy červenou nebo hnědou verveku.

Der **Stadtpark** erstreckt sich zwischen den Matejki-, Kwiatowa- und Parkowa-Straßen. Ein Teil des Parks mit den vom Menschen angepflanzten seltenen Baumexemplaren übergeht reibungslos in einen natürlichen Vorgebirgswald. Die Anlage ist von Wiesen und Weiden umgeben, auf denen in naturähnlichen Verhältnissen Halbblutern aus der Pferdezucht „Parkitny” in Kowary anzutreffen sind.

Inmitten der sowohl üblichen wie auch der eher seltenen Bäume und Sträucher wurden im Park Spaziergassen errichtet. Es wachsen dort Vertreter der fremdheimischen Flora, von denen zumindest die in unserer geographischen Länge und Breite eingebürgerten Bäume wie die Persische Eiche, die Schwarz- und Weymoutskiefer, die Douglasie oder die Kanadische Pappel zu nennen sind.

Die Kinder können im Stadtpark auf dem Spielplatz viel Vergnügen haben und den Erwachsenen wurde ein Grillplatz, speziell für gesellige Stunden im Freien, zur Verfügung gestellt.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Neben der interessanten Pflanzen sind im Stadtpark viele Vertreter der **Fauna der Riesengebirge** anzutreffen. Ein geduldiger Naturfreund hat eine Chance, die vielfältige Welt der Waldvögel - vom üblichen Eichelhäher bis zum weniger häufigen Specht - zu beobachten und wenn er ein bisschen Glück hat, wird er mitten in Baumzweigen ein rotes oder dunkelbraunes Eichhörnchen bemerken.

The City Park stretches between Matejki, Kwiatowa and Parkowa Streets in Kowary. The part of the park with rare specimens of trees planted by man gently turns into a natural piedmont forest. The complex is surrounded by meadows and pastures, in which you can often spot a herd of half-breed horses from the „Parkitny” stud in Kowary in conditions similar to their natural environment.

The park features walking alleys among both common and those somewhat rare trees and shrubs. There are representatives of non-native flora, including trees introduced in this longitude and latitude such as Caucasian oak, black and Eastern White pine, Douglas fir or Canadian poplar.

Children can enjoy their time in the playground, and adults can use the recreational barbecue site prepared specifically for small outdoor events.

Natural curiosity:

In addition to interesting plants, the park has a rich representation of **the flora of the Giant Mountains**. A patient lover of nature has a chance to see an unusually rich world of forest birds – from the popular jay to the less frequent woodpecker, and with a bit of luck, you will see among the branches of trees a reddish-brown or dark brown squirrel.

Lokalizacja piktogramu:

Tablica z planem Parku.

Umístění piktogramu:

Tabule s mapou parku.

Ort des Piktogramms:

Tafel mit dem Parkplan.

Pictogram location:

Park map board.

GŁAZ GRANITOWY

Granitová skála / Granitblock /
Granite boulder

W północnej części Parku Miejskiego, wśród drzew i krzewów, bez trudu odnajdziemy sporej wielkości kamień z wrytą

w języku niemieckim inskrypcją. Jest to **głaz upamiętniający Hendricha Mende** – prawdopodobnie mieszkańca Kowar, żyjącego na przełomie wieku XIX i XX. Nie zachowało się niestety zbyt dużo źródeł na temat tej postaci, ale przypuszcza się, że człowiek ten został po śmierci doceniony za wkład w rozwój miasta, kowarskiej i karkonoskiej turystyki oraz filantropię, którą z powodzeniem uprawiał za życia.

Koniec XIX w. był czasem, w którym modna była działalność na rzecz rozwoju turystyki oraz działalność społeczna. Tworzono organizacje zajmujące się tą tematyką. Dobrym przykładem jest dawne „Towarzystwo Karkonoskie” (R.G.V.) (Riesengebirgsverein). Organizacja ta, założona w roku 1880 przez Teodora Donata – księgowego Zakładów Lniarskich w pobliskich Mysłakowicach i wielkiego miłośnika turystyki pieszej, zajmowała się m.in. budową i utrzymaniem dróg i szlaków turystycznych oraz organizowaniem cotygodniowych górskich wycieczek po okolicy. Jej członkowie powołali również straż ochrony przyrody, by ocalić najbardziej cenne siedliska roślin i zwierząt w Karkonoszach.

Ciekawostka przyrodnicza:

Ten kowarski głaz poświęcony pamięci Hendricha Mende to przedstawiciel popularnego na zboczach Kotliny Jeleniogórskiej karkonoskiego granitu. Ten rodzaj skały, powstały około 320 milionów lat temu, ze względu na łatwą obróbkę kamieniarską wykorzystywany jest często w roli monumentów oraz kamieni ustawianych na pamiątkę ważnych historycznych postaci i wydarzeń.

V severní části městského parku mezi stromy a keři bez námahy najdeme celkem velký kámen s vysekaným nápisem v němčině.

Je to kámen upomínající na **Hendricha Mende** – pravděpodobně obyvatele Kowar, který žil v 19. a 20. století. Bohužel nedochovalo se příliš mnoho zdrojů ohledně této osoby. Pravděpodobně byl Mende posmrtně oceněn za své zapojení do vývoje města, turistiky Kowar a Krkonoš a filantropii, kterou se vyznačoval za svého života.

Konec 19. století byl obdobím, kdy byla velice módní turistická a společenská činnost. Zakládaly se organizace, které se touto oblastí zabývaly. Dobrým příkladem je někdejší „Towarzystwo Karkonoskie” (R.G.V.) (Riesengebirgsverein). Tato organizace bylo založena v roce 1880 Teodorem Donatem – účetním továrny na len v blízkých Mysłakowicích a velkým milovníkem pěší turistiky. Organizace se zabývala m. j. stavbou a údržbou cest a turistických stezek a také pořádáním pravidelných horských výletů po okolí. Její členové ustanovili také stráž ochrany přírody, aby chránili nejcennější stanoviště rostlin a zvířat v Krkonoších.

Přírodovědní zajímavost:

Tento kámen, věnovaný památce Hendricha Mende, je častým na svazích hor Kotliny Jeleniogórskiej – jedná se o **krkonošskou žulu**. Tato hornina vznikla cca. před 320 milionů lety, jelikož se snadno obrábí, využívá se ho často pro stavbu pomníků a kamenů stavěných na památku důležitých osobností nebo událostí.

Im nördlichen Teil des Stadtpark, inmitten der Bäume und Sträucher finden wir leicht einen großen Stein mit einer geschnitzten Inschrift in deutscher Sprache. Dies ist **ein Stein zum Gedenken an**

Hendrich Mende - wahrscheinlich einen Bürger von Schmiedeberg, der an der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert lebte. Leider sind nicht allzu viele

Quellen im Zusammenhang mit dieser Person erhalten geblieben, es wird aber angenommen, dass dieser Mann nach seinem Tod für seinen Beitrag zur Entwicklung der Stadt, des Tourismus in der Gegend von Schmiedeberg und im Riesengebirge sowie für seine philanthropische Tätigkeit, die er erfolgreich praktizierte, geehrt wurde.

Das Ende des neunzehnten Jahrhunderts war eine Zeit, wenn die Bemühungen für die Entwicklung des Tourismus und die soziale Aktivitäten Mode waren. Es wurden entsprechende Organisationen zu diesem Zweck gegründet. Ein gutes Beispiel dafür ist der damalige Riesengebirgsverein (R.G.V.). Diese Organisation, die im Jahr 1880 von Theodor Donat, einem Buchhalter in der Flachsgarnspinnerei in Ermansdorf (Mysłakowice) und zugleich einem Liebhaber von Wanderungen, gegründet wurde - beschäftigte sich unter anderem mit der Errichtung und Instandhaltung von Wanderwegen und -routen sowie mit der Veranstaltung der wöchentlichen Gebirgsausflüge in der Umgebung. Seine Mitglieder gründeten die Naturschutzwacht zum Schutz der wertvollsten Lebensräume von Pflanzen und Tieren im Riesengebirge.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Der Gedenkstein für Hendrich Mende ist ein Vertreter des an den Hängen des Hirschberger Tals (Kotlina Jeleniogórska) üblichen **Riesengebirgsgranits**. Diese Art von Gestein, vor etwa 320 Millionen Jahren gebildet, wird wegen seiner einfachen Verarbeitbarkeit für Monumente und Gedenksteine gebraucht, die an wichtige historische Persönlichkeiten und Ereignisse erinnern.

In the northern part of the City Park, among trees and shrubs, we can easily find a large sized rock with a carved inscription in German. The **rock commemorates Hendrich Mende** who probably lived in Kowary at the turn of the 19th and 20th centuries. Unfortunately, not too many sources of information about this man survived, but it is believed that he was posthumously appreciated for his contribution to the development of the city, tourism in Kowary and the Giant Mountains, and philanthropy that he had successfully practiced in life.

The end of the 19th century was a time when there was a trend for activity for the development of tourism and social activities. Organisations dealing with the subject matter were created then. A good example is the old „Giant Mountains Association” (R.G.V.) (Riesengebirgsverein). This organisation, founded in 1880 by Theodore Donat – accountant at the Linen Factory in the nearby Mysłakowice and a great lover of hiking, dealt, for instance, with the construction and maintenance of tourist paths and trails, and the organisation of weekly mountain excursions in the neighbourhood. Its members also designated nature protection guards to save the most valuable habitats of plants and animals in the Giant Mountains.

Natural curiosity:

This boulder commemorating Hendrich Mende is the representative of **Giant Mountain granite** popular on the slopes of the Jelenia Góra Valley. This type of rock formed about 320 million years ago, due to easy processing, is often used for monuments and memorial stones commemorating important historical figures and events.

Lokalizacja piktogramu:

Głaz Hendricha Mende.

Umístění piktogramu:

Skála Hendricha Mende.

Ort des Piktogramms:

Gedenkstein für Hendrich Mende.

Pictogram location:

Hendrich Mende Boulder.

OŚRODEK PRZEDWIOŚNIE

Středisko „Przedwiośnie” / Urlaubsanlage
Przedwiośnie / „Przedwiośnie” Resort

Ośrodek „Przedwiośnie” to nic innego, jak przedwojenny kolejowy dom wypoczynkowy („Eisenbahn-Erholungsheim”). Bu-

dynek różni się nieco od pierwotnie zbudowanego, ponieważ został przebudowany po pożarze w latach 60. XX w. Stracił tym samym trochę na urodzie, ale jak przed laty niezmiennie stoi w samym środku cennego przyrodniczo otoczenia.

Ośrodek położony jest w sąsiedztwie nieczynnej już linii kolejowej Kowary – Kamienna Góra. W pobliżu od 1905 r. znajdował się przystanek kolejowy „Schmiedeberg Bornhöhe”, nazwany po roku 1947 „Kowary Zdrój”. Dziś zostały po nim już tylko wspomnienia. Niestety, linia kolejowa podzieliła los przystanku – ostatni pociąg pasażerski przejechał nią w 1986 r.

Ciekawostka przyrodnicza:

Ośrodek „Przedwiośnie” otacza niewielki, częściowo zalesiony park, w którym bez trudu odnaleźć można ciekawe gatunki drzew. Warto się tam zapuścić, szczególnie późną wiosną, by zobaczyć w pełnej krasie kwitnące wiekowe **różaneczniki**, zwane popularnie rododendronami. Podziwianie ich bujnych kwiatostanów to czysta przyjemność.

Středisko „Przedwiośnie” je předválečná kolejni zotavovna („Eisenbahn-Erholungsheim”). Stavba se liší od té původní, jelikož po požáru v šedesátých letech byla obnovena, což jí ubralo trochu

krásky, ale stejně jako před válkou stojí na stejném místě uprostřed cenné okolní přírody.

Středisko se nachází poblíž již nefunkční kolejni trati Kowary – Kamienna Góra. Od roku 1905 byla nedaleko kolejová stanice „Schmiedeberg Bornhöhe”, po roce 1947 přejmenovaná na „Kowary Zdrój”. Dnes po ní zbyly už pouze vzpomínky. Bohužel kolejni trať už nefunguje a poslední vlak tudy projel v roce 1986.

Přírodovědní zajímavost:

Středisko „Przedwiośnie” obklopuje malý, částečně zalesněný park, ve kterém snadno najdeme zajímavé druhy stromů. Stojí za to se tam podívat, obzvláště na jaře, kdy kvetou stoleté **pěníšníky**, obecně nazývané azalky. Obdivovat jejich bohaté květy je velkým potěšením.

Die Urlaubsanlage „Przedwiośnie” ist nichts anders als das „Eisenbahn-Erholungsheim” aus der Vorkriegszeit. Das Gebäude

ist etwas anders als das Original, weil es nach einem Brand in den 60er Jahren umgebaut wurde. Es verlor dabei ein wenig von seiner Schönheit, steht aber immer noch wie vor vielen Jahren in der Mitte einer naturkundlich wertvollen Umgebung.

Die Anlage befindet sich direkt neben der stillgelegten Eisenbahnstrecke Kowary - Kamienna Góra (Schmiedeberg - Landeshut). In der Nähe gab es seit 1905 eine Bahnhaltestelle „Schmiedeberg Bornhöhe”, nach dem Jahr 1947 „Kowary Zdrój” benannt. Heute sind nur davon Erinnerungen geblieben. Leider teilte die Eisenbahnlinie das Schicksal der Haltestelle - der letzte Personenzug fuhr hier im Jahr 1986.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Die Urlaubsanlage „Przedwiośnie” ist von einem kleinen, teilweise bewaldeten Park umgeben, wo man leicht interessante Baumarten findet. Es lohnt sich, vor allem im späten Frühjahr einen Spaziergang hierher zu machen, um in all ihrer Pracht blühenden alten **Rhododendren** zu sehen. Die Bewunderung ihrer üppigen Blütenstände ist ein reines Vergnügen.

„Przedwiośnie” Resort is nothing more than a pre-war railway holiday home („Eisenbahn-Erholungsheim”). The building is slightly different from the original one because it was converted after a fire in the 1960s. It simultaneously lost a bit of its beauty, but, just like years ago, it invariably stands in the middle of the precious natural environment.

The resort is adjacent to the disused Kowary - Kamienna Góra railway line. Nearby, since 1905, there was the „Schmiedeberg Bornhöhe” railway station, renamed to „Kowary Zdrój” after 1947. Today, only memories remain. Unfortunately, the railway line shared the fate of the stop – the last passenger train arrived here in 1986.

Natural curiosity:

„Przedwiośnie” Resort is surrounded by a small, partially wooded park, where you can easily find interesting species of trees. It is worth a venture especially in late spring to see age-old blooming **roseums**, commonly known as rhododendrons, in all their glory. Admiring the lush of their inflorescence is a pleasure.

Lokalizacja piktogramu:

Drewniana altana z kamiennym stołem.

Umístění piktogramu:

Dřevěné zastřešení s kamenným stolem.

Ort des Piktogramms:

Holzlaube mit einem Steintisch.

Pictogram location:

Wooden pergola with a stone table.

POMNIK O.V. 1893

Památník O.V. 1893 / Monument O.V. 1893 /
1893 O.V. Monument

W południowej części Parku Miejskiego, na niewielkiej ziemnej skarpie za kolejowymi torami, stoi **tajemniczy pomnik**. Na

cokole zbudowanym z granitowych kamieni postawiono bryłę kwarcu ponad metrowej wysokości. Do postumentu przytwierdzono w metalowej obręczy kamienną tablicę z **napisem „O.V. 1893”**. Monument ten upamiętnia budowę dróg spacerowych i miejsc odpoczynku w roku wymienionym na tablicy przez założone rok wcześniej „Towarzystwo Miejscowe w Kowarach” (Ortsverein in Schmiedeberg). Organizacja to założyła sobie za cel poprawę estetyki miasta, tworzenie nowych promenad i rozbudowę starych, sadzenie ozdobnych drzew oraz szeroko rozumiane upiększanie najbliższej okolicy Kowar.

Ciekawostka przyrodnicza:

Wiele z tych cennych gatunkowo egzemplarzy drzew – zwłaszcza dębów i buków, które można do dziś zobaczyć w Parku Miejskim, zostało posadzonych w ostatniej dekadzie XIX wieku. Liczą więc sobie już grubo ponad sto lat. Zakup **sadzonek tych drzew i krzewów** w dużej części został sfinansowany przez księcia von Reuss, rezydującego w tym czasie w pałacu „Nowy Dwór” w kowarskich Radocinach. Nasadzeń dokonali natomiast członkowie „Towarzystwa Miejscowego w Kowarach”.

V jižní části městského parku, na malém náspu za kolejovými tratěmi stojí **tajemný památník**. Na soklu z žulových kamenů je postavena křemene, který má skoro metr výšky. K podstavci je v kovové obruči

přípevněna kamenná tabule s **nápisem „O.V. 1893”**. Monument byl postaven na památku stavby pěších stezek a míst odpočinku v roce uvedeném na ceduli a to sdružením „Towarzystwo Miejscowe w Kowarach” (Ortsverein in Schmiedeberg). Tato organizace si vytýčila za cíl, že vylepší estetiku města, vytvoří nové promenády a rozšíří ty staré, vysadí stromy a vše, co je široce chápáno jako zkrášlení nejbližšího okolí Kowar.

Přírodovědní zajímavost:

Mnoho jiných cenných druhů stromů, zvláště dubů, které dnes můžeme vidět v městském parku, bylo vysazeno v posledním desetiletí 19. století. Dnes tyto stromy mají přes 100 let. **Sazenice těchto stromů a keřů** byly koupeny ve velké míře za peníze knížete Reuss, který v této době sídlil v paláci „Nowy Dwór” v kowarských Radocinach. Stromy vysadili členové sdružení „Towarzystwo Miejscowe w Kowarach”.

Im südlichen Teil des Stadtparks, an einer kleinen Erdböschung hinter den Bahngleisen steht ein **geheimnisvolles Denkmal**. Auf

einem Sockel aus Granitsteinen wurde ein über einem Meter hoher Quarzblock aufgestellt. Am Sockel wurde in einem Metallring eine Steintafel **mit der Inschrift „O.V. 1893”** angebracht. Dieses Denkmal erinnert an den Bau von Spazierwegen und Rastplätzen in dem an der Tafel genannten Jahr durch den ein Jahr zuvor gegründeten Ortsverein in Schmiedeberg (O.V.). Diese Organisation hat sich zum Ziel die Verbesserung der Ästhetik der Stadt, die Schaffung neuer und den Ausbau alter Promenaden, die Anpflanzung von Zierbäumen und die weit verstandene Verschönerung der Umgebung von Schmiedeberg gestellt.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Viele dieser Bäume von wertvollen Arten - vor allem Eichen und Buchen - die immer noch in der Stadtpark gesehen werden können, wurden im letzten Jahrzehnt des neunzehnten Jahrhunderts gepflanzt worden. So sind sie weit über hundert Jahre alt. Der Kauf von **Setzlinge dieser Bäumen und Sträucher**

wurde im großen Teil durch Prinz von Reuss finanziert, der damals im Schloss „Neuhof“ (heute „Nowy Dwór“) bei Schmiedeberg wohnte. Die Pflanzungen wurden durch die Mitglieder des „Ortsvereins in Schmiedeberg“ gemacht.

In the southern part of the City Park, on a small earth embankment behind railway tracks, there is a **mysterious monument**. An over a metre high quartz block was placed on the pedestal built of granite stones. The pedestal bears a stone plaque with a metal rim with **the inscription „O.V. 1893“**. This monument commemorates the construction of walking paths and resting places in 1893 by the „Local Society in Kowary“ (Ortsverein in Schmiedeberg) founded a year earlier. This organisation set itself the goal of improving the aesthetics of the city, creating new and expanding old promenades, planting ornamental trees and beautifying the immediate vicinity of Kowary.

Natural curiosity:

Many of these valuable species of trees – oaks and beeches, which can still be seen in the City Park, were planted in the last decade of the 19th century. They are now well over a hundred years old. The purchase of **seedlings of these trees and shrubs** was in large part financed by Prince von Reuss residing at that time at „The New Manor House“ in Radociny in Kowary. Plantings were made by members of the „Local Society in Kowary“.

Lokalizacja piktogramu:

Cokół pomnika „O.V. 1993“.

Umístění piktogramu:

Podstavec památníku „O.V. 1893“.

Ort des Piktogramms:

Sockel des Denkmals, „O.V. 1993“.

Pictogram location:

Plinth of the „O.V. 1993“ monument.

LEŚNA ŚCIEŻKA „JEDLINKI”

Lesní stezka „Jedlinki” / Waldpfad „Jedlinki” / „Jedlinki” Forest path

 Leśna ścieżka przyrodniczo-edukacyjna „Jedlinki” liczy około 3 km długości. Tematyka ścieżki obejmuje rośliny i zwierzęta lasu

oraz problematykę leśnej gospodarki. Znajduje się przy niej 19 tablic edukacyjnych, z których można dowiedzieć się o życiu lasu i roli, jaką pełnią leśnicy. Odpocząć można na ławeczkach oraz pod czterema drewnianymi wiatami stanowiącymi schronienie dla turystów w razie niepogody. Ścieżkę w większości pokrywa nawierzchnia asfaltowa, mogą więc z niej korzystać również osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich.

Ten edukacyjny trakt prowadzi do leśnej polany, na której stoją budynki dawnego schroniska Tannenbaude – dzisiejsza leśniczówka „Jedlinki”. Krzyżują się tu liczne turystyczne szlaki. Można stąd wyruszyć leśnymi drogami w stronę Góry Wołowej, Skalnego Stołu lub zielonym szlakiem przez Krzaczyne dojść do Karpacza lub Western City.

Ciekawostka przyrodnicza:

Okoliczne lasy, jak większość lasów podkarkonoskich regła dolnego, w większości składają się ze świerków. Ta drzewna monokultura wprowadzona została w XX w. przez człowieka, często ze szkodą dla tutejszej równowagi ekologicznej. Robiono to dla zysku – świerk rośnie szybko, można było więc w krótkim czasie pozyskać więcej cennego drewna. Na szczęście taka gospodarka to już przeszłość. Leśnicy powoli wracają do odtwarzania pierwotnych lasów mieszanych bukowo-jodłowo-świerkowych z domieszką jarzębiny i javoru.

Lesní naučná stezka „Jedlinki” je dlouhá asi 3 km. Téma stezky zahrnuje rostliny a zvířata lasu a problematiku lesního hospodaření.

Na stezce je umístěno 19 naučných tabulí, ze kterých lze přečíst informace o životě lesa a o tom, jakou úlohu plní lešníci. Odpočinout si můžete na lavičkách a pod čtyřmi dřevěnými přístřešky, které v případě nepříznivého počasí poslouží jako útočiště. Stezka vede většinou asfaltovou cestou, a proto ji mohou využívat také fyzicky postižené osoby (vozíčkáři atd.).

Stezka vede až k lesní mýtině, na které stojí budovy někdejší mládežnické ubytovny Tannenbaude – dnešní hájovna „Jedlinki”. Křižují se tady četné turistické stezky. Odtud můžete vyrazit stranou ke hoře Wołowa, Skalny Stół nebo zelenou stezkou přes Krzaczyne až do Karpacze nebo Western City.

Přírodovědní zajímavost:

Okolní lesy jsou jako většina podkrkonošských lesů dolní vrstvy většinou smrkové. Tato monokultura byla zavedena ve 20. století člověkem, často se škodou pro zdejší ekologickou rovnováhu. Tyto činnosti byly prováděny pro zisk – smrk roste rychle a v kratší době lze rychleji získat cenné dříví. Na štěstí takové hospodářství je již minulostí. Lešníci se pomalu vracejí k obnovování původních smíšených porostů buk – jedle – smrk s příměsí jeřábu ptačího a javoru.

Der Naturlehrpfad „Jedlinki” ist etwa 3 km lang. Das Thema des Lehrpfades sind Pflanzen und Tiere des Waldes und die Probleme der Forstwirtschaft.

Am Lehrpfad befinden sich 19 Schautafeln, die das Leben des Waldes und die Rolle der Forstwirte darstellen. Für die Rast gibt es Bänke und vier hölzerne Überdachungen, wo die Touristen bei schlechtem Wetter einen Unterschlupf finden. Der Pfad ist überwiegend mit Asphalt bedeckt, so kann er auch durch behinderte Menschen in Rollstühlen in Anspruch genommen werden.

Der Lehrpfad führt zu einer Waldlichtung, wo die Gebäude der ehemaligen Tannenbaude, heute die Försterei „Jedlinki” stehen. Hier kreuzen sich zahlreiche Wanderwege. Von hier aus können Sie in Richtung Góra Wołowa

(Ochsenberg), Skalny Stół (Tafelstein) oder nach den grünen Zeichen über Krzaczyzna (Buschvorwerk) nach Karpacz (Krummhübel) oder nach Western City gehen.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Die Wälder in dieser Gegend, wie die meisten Vorgebirgswälder des Riesengebirges bestehen überwiegend aus Fichten. Diese Baummonokultur wurde im 20. Jahrhundert vom Menschen, oft zum Nachteil der lokalen ökologischen Gleichgewichts, eingeführt. Dies wurde für Profit gemacht - die Fichte wächst schnell, man konnte also in einer kurzen Zeit mehr von wertvollen Holz gewinnen. Glücklicherweise ist eine solche Forstwirtschaft bereits ein Ding der Vergangenheit. Die Förster stellen langsam die ursprünglichen Buchen-, Tannen- und Fichten-Mischwälder mit einer Beimischung von Eberesche und Ahorn wieder her.

The „Jedlinki“ forest path is approx. 3 km long. The subject matter of the path includes forest plants and animals, and forest management issues. It features 19 educational boards, from which you can learn about the life of the forest and the role played by foresters. You can relax on benches and in four wooden shelters protecting tourists in case of bad weather. The path is mostly covered by asphalt, so it can be also used by disabled people in wheelchairs.

This educational trail leads to a forest clearing, where there are the buildings of the old Tannenbaude shelter – today „Jedlinki“ forester’s lodge. Numerous hiking tracks intersect here. From here you can take forest roads towards Wołowa Mountain, the Table Rock, or go along the green trail through Krzaczyzna to reach Karpacz or the Western City.

Natural curiosity:

The local woods, as most **sub-Giant Mountain lower montane forests**, are dominated by spruce. This tree monoculture was introduced in the 20th century by man, often to the detriment of the local ecological balance. It was done for profit – spruce grows quickly, so you can quickly acquire more valuable timber. Fortunately, this practice is a thing of the past. Foresters are slowly reconstructing the original mixed beech-fir-spruce forests with a mix of rowan and sycamore.

Lokalizacja piktogramu:

Głaz pamiątkowy budowy drogi do „Jedlinek”.

Umístění piktogramu:

Památník na stavbu cesty do „Jedlinek”.

Ort des Piktogramms:

Gedenkstein für den Bau des Wegs nach Tannenbaude/Jedlinki.

Pictogram location:

Boulder commemorating the construction of the road to „Jedlinki”.

LEŚNA KLASA POD CHMURKĄ

Lesní třída v přírodě / Waldklassenzimmer unter freiem Himmel / Forest class in the open air

 Ten obowiązkowy do odwiedzenia punkt dla jednych kończy, a dla innych zaczyna ścieżkę przyrodniczo-edukacyjną „Jedlinki”.

Na łące pod samym lasem stoi drewniana wiata ze stolikiem i ławeczkami oraz murowany grill, na którym, przestrzegając wszystkich zaleceń leśników i nie stwarzając zagrożenia pożarowego dla lasu, można upiec sobie kiełbaski. Rzędy ławek postawionych w pobliżu dydaktycznych tablic stanowią swoistą „leśną klasę pod chmurką”. To właśnie w tym miejscu na tle lasu można prowadzić zajęcia i wykłady dla dzieci i młodzieży na wszelkie leśne tematy, poczynając od piękna otaczającej przyrody, na zrównoważonej gospodarce leśnej kończąc.

Pobliskie skrzyżowanie łączy drogę do Kowar ze szlakiem górnicyz prowadzącą do kowarskich podziemnych tras turystycznych. Można również powędrować w kierunku Przełęczy Okraj. Wystarczą dwie godziny, by piechotą zdobyć tę górską przełęcz i rozpocząć swoją przygodę w wyższych partiach Karkonoszy, zarówno polskich, jak i czeskich.

Ciekawostka przyrodnicza:

Tutejsze lasy obfitują w zwierzyne. Często spotyka się sarny, rzadziej dziki czy mniejsze ssaki, takie jak zające, łasice czy kuny leśne. Szczęściarzem w sprzyjających warunkach spotkać mogą tu nawet króla podkarkonoskich borów – jelenia dumnie spacerującego ze swoim imponującym porożem. Z wizyty w leśnych zagajnikach, szczególnie późnym latem i jesienią, zadowoleni będą miłośnicy zbierania leśnego runa. Pełno tu grzybów, malin, jeżyn, a w wyższych partiach okolicznych gór również jagód.

V tomto místě pro jedny končí a pro jiné začíná naučná stezka „Jedlinki”. Na louce u lesa stojí dřevěný přístřešek se stolem a lavicemi a také zděný gril, na kterém si můžete upéct klobásky, pokud budete dodržovat všechna doporučení lešníků a neohrožovat les požárem. Lavice postavené do řádku poblíž naučných tabulí tvoří jako celek „lešní třídu v přírodě”. Tady můžete v přírodě vést výuku a přednášky pro děti a mládež k tématům spojeným s krásou okolní přírody a třeba lesním hospodařením.

Křižovatka, která je poblíž, spojuje cestu z Kowar s hornickou stezkou, která vede do kowarských podzemních turistických cest. Můžete také jít směrem k průsmyku Okraj. Stačí jít dvě hodiny pěšky a dojdete tento horský průsmyk a dostanete se do vyšších partií Krkonoš, zároveň těch polských i českých.

Přírodovědní zajímavost:

Zdejší lesy jsou bohaté na lovnou zvěř. Často zde můžete potkat srnce, řidčeji divoké prase nebo menší savce jako zajíce, lasice nebo lesní kuny. Ti, kdo budou mít štěstí, potkají dokonce i krále krkonošských jehličnatých lesů – jelena, který se hrdě prochází se svým jelením paroží. Nejvíce spokojení z návštěvy v leśních hájích budou milovníci sběru hub, malin a ostružin a výše na horách také jahod.

Dieser Pflichtort für die Touristen ist für die einen der Anfang und für die anderen das Ende des Naturlehrpfads „Jedlinki”. Auf einer Wiese direkt am Wald gibt es unter einer Holzüberdachung einen Tisch mit Bänken sowie einen Grillkamin, auf dem Sie sich unter Beachtung aller Anweisungen der Förster und ohne eine Feuergefährdung für den Wald darzustellen, Würstchen grillen können. Die Bankreihen in der Nähe der Schautafeln bilden ein „Waldklassenzimmer unter freiem Himmel”. An dieser Stelle, vor dem Hintergrund des Waldes können Lehrstunden und Vorträge für Kinder und Jugendliche zu allen Themen im Zusammenhang mit dem Wald, von der Schönheit der umgebenden Natur bis zu einer nachhaltigen Waldbewirtschaftung, abgehalten werden.

Die nahe gelegene Wegkreuzung verbindet den Weg nach Kowary mit einem Bergbauweg, der zu den unterirdischen touristischen Routen führt. Von hier aus können Sie auch zum Grenzpass Okraj wandern. Nach einer zweistündigen Wanderung können Sie diesen Gebirgspass erreichen und Ihr Abenteuer in den höheren Teilen des polnischen und tschechischen Riesengebirge anfangen.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Hiesige **Wälder sind reich an Tieren**. Oft sind Rehe, seltener Wildschweine oder kleinere Säugetiere wie Hasen, Wiesel oder Waldmarder anzutreffen. Bei günstigen Verhältnissen können Glückspilze sogar den König der Riesengebirgswälder - den stolzen Rothirsch mit seinem beeindruckenden Geweih sehen. Ein Waldbesuch ist vor allem im Spätsommer und Herbst eine große Freude für Sammler von **Pilzen und Waldfrüchten**. Es gibt hier eine Unmenge von Pilzen, Himbeeren, Brombeeren, und in den höheren Gebirgsteilen - auch von Heidelbeeren.

This must-see spot for some is the end and for others the beginning the „Jedlinki” path of nature education. On the meadow near the wood, there is a wooden shed with a table, benches and a fireplace, where you can grill sausages following all instructions of foresters and not posing a fire threat to the forest. Rows of benches set near educational boards are a kind of a „**forest class in the open air**”. Here, against the background of the forest, you can conduct classes and lectures for children and young people on all forest issues, ranging from the beauty of the surrounding nature to sustainable forest management.

The nearby intersection connects the road to Kowary with the mining trail leading to the underground tourist routes. You can also hike towards the Okraj Pass. Two hours is enough to get to this mountain pass and start your adventure in the higher parts of the Giant Mountains, both Polish and Czech.

Natural curiosity:

The local **forests abound in game**. You can often spot deer, more rarely wild boars or smaller mammals such as hares, weasels or pine martens. In favourable conditions the lucky ones may even meet the king of the sub-Giant Mountain woods – a stag walking proudly with his impressive antlers. A visit to the forest groves, especially in late summer and autumn, will bring satisfaction to enthusiasts of picking **fruits of the forest**. There are plenty of mushrooms, raspberries, blackberries, and berries in the higher parts of the mountains.

Lokalizacja piktogramu:

Tablica z planem przy leśnej klasie pod chmurką.

Umístění piktogramu:

Tabule s mapou u „lesní třídy v přírodě”.

Ort des Piktogramms:

Tafel mit einer Landkarte am Waldklassenzimmer unter freiem Himmel.

Pictogram location:

Board with a map at the class in the open air.

NADLEŚNICTWO ŚNIEŻKA

Lesní správa Sněžka / Forstamt Sněžka /
Śnieżka Forest District

Przy kowarskiej ulicy Leśnej stoi wybudowana zaledwie kilka lat temu siedziba

Nadleśnictwa „Śnieżka”. Obszar działania tej

instytucji obejmuje dwa pasma górskie: Karkonosze i Rudawy Janowickie oraz sporą część Kotliny Jeleniogórskiej. Zajmuje się ona przede wszystkim gospodarką leśną, ale jej zadaniem jest również ochrona lasu oraz jego zasobów.

Budynek Nadleśnictwa położony jest na skraju niewielkiego parku z interesującym starodrzewiem.

Krzewy oraz drzewa porastające parkowe wzgórze i skarpe tworzą malowniczą scenię. Z pewnością spodoba się to tym wszystkim, którzy chcieliby tu odpocząć od zgiełku Starówki. Mimo, że jest to wciąż centrum Kowar, można tu poczuć się niemalże jak w w środku lasu. Park ten stanowi swoistą „zieloną wyspę” w środku miasta.

Ciekawostka przyrodnicza:

W parku przy budynku Nadleśnictwa stworzono ciekawą **ścieżkę przyrodniczo-edukacyjną** z tablicami poglądowymi pomagającymi lepiej poznać leśną tematykę oraz zgłębić niektóre tajemnice lasu. Dzięki spacerowi obok specjalnie stworzonej „ptasiej stołówki” można podejrzeć, kto korzysta najczęściej z karmników. Zainteresowani mogą poznać również charakterystykę siedlisk przyrodniczych oraz zapoznać się z opisem głównych gatunków drzew rosnących na terenie Nadleśnictwa.

U ulice Leśna stojí nově postavené sídlo Lesní správy „Sněžka“.

Oblast působení této instituce zahrnuje dvě horská pásma, Krkonoše a Rudawy Janowickie, a také velkou část Kotliny Jeleniogórskiej. Zabývá se hlavně lesním hospodařením, ale k jejím úkolům patří také ochrana lesa a jeho přírodních zdrojů.

Stavba Lesní správy stojí na okraji nevelkého parku se zajímavými starými stromy.

Keře a stromy, které rostou na svahu parku, tvoří malebnou scénérii. Určitě se zalíbí všem těm, kteří si budou chtít odpočinout od hluku starého města. I když je to pořád centrum Kowar, můžete se tady cítit jako uprostřed lesa. Je to svého druhu „zelený ostrov“ uprostřed města.

Přírodovědní zajímavost:

V parku vedle budovy Lesní správy byla vytvořena zajímavá **naučná stezka** s tabulemi, které pomáhají lépe poznat lesní tematiku a poznat některá tajemství lesa. Půjdete-li kolem „ptačí jídelny“, uvidíte, jací ptáci nejčastěji využívají krmítka. Ti, kteří budou mít zájem, můžou se seznámit s charakteristikou životního prostředí hlavních druhů stromů rostoucích na území lesní správy.

In der Leśna-Straße in Kowary steht das nur ein paar Jahren

zuvor errichtete Gebäude des **Forstamtes „Śnieżka“**. Das Zuständigkeitsgebiet dieser Einrichtung umfasst zwei Bergketten: Riesengebirge (Karkonosze) und Landeshuter Kamm (Rudawy Janowickie) sowie einen großen Teil des Hirschberger Tals (Kotlina Jeleniogórská). Das Forstamt befasst sich vor allem mit der Waldbewirtschaftung, zu seinen Aufgaben gehört aber auch der Schutz des Waldbestandes.

Das Gebäude befindet sich am Rande eines kleinen Parks mit interessanten alten Bäumen.

Die Sträucher und Bäume, die den Parkhügel und die Böschung bewachsen, bilden eine malerische Kulisse. Sicherlich wird es diejenigen gefallen, die sich hier eine Pause von der Hektik der Altstadt machen wollen. Obwohl es auch das Stadtzentrum ist, kann man sich hier fast wie mitten im Wald fühlen. Dieser Park ist eine Art „grüne Insel“ in der Mitte der Stadt.

Naturkundliche Sehenswürdigkeit:

Im Park wurde neben dem Gebäude des Forstamtes ein interessanter **Naturlehrpfad** mit Schautafeln errichtet, die die Themen rund um den Wald besser zu verstehen und einige Waldgeheimnisse zu erforschen helfen. Bei einem Spaziergang neben einer zu diesem Zweck speziell hergestellten „Vogelkantine“ kann man bemerken, wer am häufigsten dieses Häuschen benutzt. Sie können sich auch mit den Eigenschaften der natürlichen Lebensräume sowie mit der Schilderung der wichtigsten Baumarten, die auf dem Gebiet dieser Forstwirtschaft wachsen, vertraut machen.

At Leśna Street in Kowary, there is the newly-built seat of the **„Śnieżka“ Forest District Office**. The area of activity of this institution covers two mountain ranges the Giant Mountains and the Janowickie Ore Mountains, and a large part of the Jelenia Góra Valley. It deals primarily with forest management, but it is also responsible for protecting the forest and its resources.

The building of the Forest District Office is located on the edge of a small park with an interesting historic stand of trees.

Shrubs and trees growing on the park hill and slope form a picturesque backdrop. Certainly, it will appeal to those who want a break from the hustle and bustle of the Old Town. Although it is still the centre of Kowary, one can feel almost like in the middle of the forest. This park is a kind of a „green island“ in the middle of the city.

Natural curiosity:

The park located next to the Forest District Office building features an interesting educational nature path with visual boards that help to better understand the forest theme and explore some secrets of the forest. Walking next to a specially created „bird cafeteria“, you can peep at birds most frequently visiting the feeders. Those interested can learn about the characteristics of natural habitats and read a description of the main species of trees growing in the Forest District.

Lokalizacja piktogramu:

Tablica z mapą Nadleśnictwa „Śnieżka“.

Umístění piktogramu:

Tabule s mapou Lesní správy „Sněžka“.

Ort des Piktogramms:

Tafel mit der Landkarte des Forstwirtschaft „Śnieżka“.

Pictogram location:

Board with a map of „Śnieżka“ Forest District.

JILEMNICE

 Liczące sobie prawie 6 tys. mieszkańców Jilemnice leżą na terenie pagórkowatego zachodniego przedgórze Karkonoszy.

Miasto zostało założone mniej więcej na początku XIV wieku, stając się głównym ośrodkiem rozległych dóbr štěpanických należących do von Waldsteinów. Pierwsze wzmianki na temat jilemnickich kopalń pochodzą z XV wieku. Katastrofalne konsekwencje miała dla miasta wojna trzydziestoletnia. Często zmieniali się właściciele dóbr. Do poprawy sytuacji doszło dopiero w 1701 roku, kiedy tereny te dostały się we władanie hrabiowskiego rodu Harrachów, którego członkowie gospodarowali na swoich dobrach w sposób prężny i nowatorski. Nowi właściciele przede wszystkim doprowadzili do rozwoju tutejszego szklarstwa i płóciennictwa, dzięki czemu zyskały one światowy poziom. W 1892 roku hrabia Jan Harrach przywiózł w Karkonosze pierwsze narty dla swoich robotników leśnych. Wkrótce Jilemnice stały się najważniejszym centrum tego sportu w Czechach, do dziś mówi się o nich jako o „kolebce czeskiego narciarstwa”.

Jilemnice są świetną turystyczną bazą wypadową, leżą bowiem na granicy trzech różnych regionów – Karkonoszy z turystyką górską, spokojnego – ale mimo to ciekawego – przedgórze zwanego Podkrkonoší oraz różnorodnego Górnego Poizerza (Horní Pojizeří) i Czeskiego Raju. Jilemnice warto odwiedzić o każdej porze roku. Wspaniałe wrażenia przynosi spacer uliczką zwaną Ciekawską (Zvědavá), będącą jedynym w swoim rodzaju świadectwem ludowego budownictwa przedmiejskiego. Miłośnicy kultury powinni odwiedzić Muzeum Karkonoskie, mające swoją siedzibę w jilemnickim renesansowym pałacu Harrachów oraz w przyległym budynku browaru. Największe unikaty muzeum to mechaniczna szopka Jáchyma Metelki, poświęcona narciarstwu stała wystawa „W białym torze – z historii czeskiego narciarstwa do 1938 r.” oraz kolekcja obrazów Františka Kavána.

Miłośnicy sportu skorzystać mogą z nowoczesnego krytego basenu pływackiego z sauną, sal w hali sportowej, stadionu sportowego, ścieżki edukacyjnej „Jilemnice znane-nieznane”, pętli rowerowej „Jilemnice wzdłuż i wszerz” czy trasy narciarskiej „Bądź fit!” na terenie kompleksu Hraběnky. Ośrodkiem działań towarzyskich, kulturalnych i edukacyjnych jest dom kultury SD Jilm, będący organizatorem działań o charakterze ponadregionalnym (Jarmark Świąteczny, Jarmark Majowy, Festiwal orkiestr dętych, Jilemnickie poznawania, Marzec – miesiąc teatru i in.). Zapraszamy!

MĚSTO JILEMNICE

Jilemnice leží v kopcovité krajině západního podhůří Krkonoš a má téměř 6 tisíc obyvatel. Město vzniklo plánovitě někdy na počátku 14. století jako hospodářské centrum rozsáhlého štěpanického panství drženého pány z Valdštejna. Z 5. století pocházejí první zmínky o jilemnických dolech. Katastrofální pro město byly důsledky třicetileté války. V průběhu let měnilo panství své majitele. Obrat nastal teprve v roce 1701, kdy se majitelem panství stal hraběcí rod Harrachů, jehož příslušníci vynikali pružnou a progresivní hospodářskou politikou. Noví majitelé v prvé řadě pozvedli na světovou úroveň zdejší sklářství a plátenictví. V roce 1892 přivezl hrabě Jan Harrach do Krkonoš první lyže pro své lesní dělníky. Brzy na to se stala Jilemnice nejvýznamnějším českým lyžařským centrem a je právem označována za „kolébku českého lyžování“.

Jilemnice je výchozím bodem pro turistiku, leží na hranici tří odlišných krajinných oblastí. Střetává se zde krkonošská horská turistika s klidným a přesto pestrým Podkrkonoším a rozmanitou oblastí Horního Pojizeří a Českého ráje. Jilemnice je ideálním místem pro návštěvu, každé roční období zde má své kouzlo. Nevšední zážitek přinese procházka Zvědavou uličkou, která je jedinečným dokladem příměstské lidové architektury. Kulturní zážitek nabídne návštěva Krkonošského muzea, které sídlí v renesančním zámku Harrachů a v přilehlé budově Jilemnického pivovaru. Největším unikátem muzea je mechanický betlém Jáchyma Metelky, rozšířená expozice lyžování „Bílou stopou – kapitoly z dějin českého lyžování do roku 1938“ a sbírka obrazů Františka Kavána.

Ke sportovnímu využití slouží moderní krytý plavecký bazén se saunou, sály ve sportovní hale, sportovní stadion, naučná stezka „Jilemnice známa neznámá“, cykloturistický okruh „Jilemnice křížem krázem“, lyžařská trasa v areálu Hraběnky „Bud' fit“. Centrem společenských, kulturních a vzdělávacích aktivit je také Společenský dům Jilm, který je pořadatelem programů nadregionálního charakteru (Vánoční a Májový jarmark, Festival dechových hudeb, Jilemnické poznávání, březan – měsíc divadla...).

JILEMNICE

 Die Stadt mit knapp 6 Tausend Einwohnern liegt in dem hügeligen westlichen Riesengebirgsvorland. Nach der Gründung am Anfang des 14. Jahrhunderts wurde sie zum wichtigsten Zentrum der Štěpanický Güter, die der Familie von Waldstein gehörten. Die ersten Informationen über die Bergwerke von Jilemnice stammen aus dem 15. Jahrhundert. Verheerende Folgen hatte für die Stadt der Dreißigjährige Krieg. Oft wechselten die Eigentümer der Güter. Die Lage hat sich erst 1701 verbessert, als diese Gebiete von dem Adelsgeschlecht von Harrach übernommen wurden, dessen Vertreter ihre Güter aktiv und innovativ bewirtschafteten. Die neuen Eigentümer haben vor allem das hiesige Glaser- und Leinenhandwerk entwickelt, wodurch diese das Weltniveau erreicht haben. 1892 hat der Johann Graf von Harrach für seine Forstarbeiter die ersten Ski ins Riesengebirge gebracht. Bald wurde Jilemnice zum wichtigsten Zentrum dieser Sportart in Tschechien und bis heute bezeichnet man die Stadt als die „Wiege des tschechischen Skisports“.

Jilemnice ist ein ausgezeichneter Ausgangspunkt für Touristen, da sie an der Grenze von drei unterschiedlichen Regionen liegt – des Riesengebirges mit der Bergtouristik, des ruhigen aber interessanten Podkrkonoší Vorlandes und der vielfältigen Region Horní Pojizeří sowie der Landschaft Český Ráj (Böhmisches Paradies). Ein Besuch in Jilemnice ist zu jeder Jahreszeit empfehlenswert. Sehr interessant ist ein Spaziergang auf der Neugierigen Straße (Zvědavá), die ein einmaliges Beispiel der Vorstadtarchitektur mit dem Volkscharakter ist. Die Kulturliebhaber können das Museum des Riesengebirges in dem Renaissance-Palast von Harrach und dem anliegenden Brauereigebäude in Jilemnice besuchen. Die wichtigsten Exponate des Museums sind die mechanische Krippe von Jáchym Metelka mit dem Ski-Leitmotiv, die Ausstellung „Auf der weißen Strecke – zur tschechischen Skigeschichte bis 1938“ sowie eine Bildersammlung von František Kaván.

Die Sportfans können die moderne Schwimmhalle mit Sauna, die Sporthalle, das Sportstadion, die Touristenstrecke „Jilemnice bekannt und unbekannt“, die Fahrradstrecke „Jilemnice längs und quer“, sowie eine Skistrecke „Fit sein!“ auf dem Hraběnka Gebiet in Anspruch nehmen. Das Zentrum für gesellschaftliche, kulturelle und Bildungsaktivitäten ist das Kulturzentrum SD Jilm, das zahlreiche überregionale Veranstaltungen (Weihnachtsmarkt, Maikirmes, Blasorchesterfestival, Kennenlernen in Jilemnice, Theatermonat März und andere) organisiert. Wir laden Sie herzlich ein!

JILEMNICE

Jilemnice with nearly 6 thousand residents is located in the hilly western foothills of the Giant Mountains (Karkonosze). The city was founded around the beginning of the 14th century, becoming a major centre of the vast Štěpanice estate owned by the von Waldsteins. The first mentions of Jilemnice mines date back to the 15th century. The Thirty Years War had disastrous consequences for the city. The estate often changed its owners. The situation improved in 1701, when this area fell into the possession of the Count Harrach family, whose members managed their estate in a dynamic and innovative manner. The new owners primarily brought about the development of the local glass-making and textile industries, which reached a global level. In 1892, Count Jan Harrach brought the first skis to the Giant Mountains for his forest workers. Jilemnice soon became the most important centre of the sport in the Czech Republic, and is still called „the cradle of Czech skiing”.

Jilemnice is a great tourist base, as it is located on the border of three different regions – the Giant Mountains with mountain tourism, the calm – but still interesting – foothills called Podkrkonoší, and the diverse Upper Pojizeří (Horní Pojizeří) and the Bohemian Paradise (Český ráj). Jilemnice is worth a visit at any time of the year. A walk along Zvědavá Ulice (Curious street), which is a unique

testimony of pre-urban folk architecture, is the source of great experience. Culture lovers should visit the Giant Mountains Museum located in the Renaissance Harrach palace and the adjacent brewery building. The most unique exhibits at the museum include the largest mechanical nativity scene by Jáchym Metelka, a permanent exhibition dedicated to skiing entitled „In the white track – the history of Czech skiing until 1938”, and a collection of paintings by František Kaván.

Sports enthusiasts can take advantage of a modern indoor swimming pool with sauna, rooms at the sports hall, sports stadium, „known-unknown Jilemnice” educational path, „The length and breadth of Jilemnice” cycling trail, or „Be Fit!” skiing run in the Hrabenky complex. SD Jilm community centre is the centre for social, cultural and educational activities, organising supra-regional actions (Christmas Market, The May Fair, Festival of brass bands, Jilemnické poznawania event, March – the month of theatre etc.). Visit us!

KARPACZ

 Karpacz to górską miejscowość turystyczną z przepięknymi widokami i niepowtarzalną atmosferą, położoną w Karkonoszach u podnóża Śnieżki (1602 m n.p.m.). Warto tu odwiedzić wiele miejsc – m.in. stylową Świątynię Wang z XII wieku, wprowadzoną z Norwegii, wybudowaną bez użycia gwoździ, jedyne w Polsce Muzeum Zabawek ze zbiorów Henryka Tomaszewskiego, Muzeum Sportu i Turystyki, odciski butów wyprawowych największych himalaistów na Skwerze Zdobywców przy Urzędzie Miejskim, zapórę nad Łomnicą, miejsce anomalii grawitacyjnych czy Dziki Wodospad. Podstawowym atutem miasta jest sport i turystyka. Miejsc do uprawiania zarówno sportów zimowych, jak i letnich jest mnóstwo. Latem można pojeździć na rowerze, spróbować swoich sił w nordic walking, powspinać się na Kruczych Skałach, skoczyć na bungee, poturlać się w kuli zorbing, poszaleć na letnim

torze saneczkowym czy wybrać się na wycieczkę w góry. Zimą na zwolenników aktywnego wypoczynku czekają narty, sanki i łyżwy. Przez cały rok można popływać i zregenerować siły w aquaparkach. O każdej porze roku można korzystać z licznych atrakcji i cieszyć się urokami pięknych Karkonoszy. W mieście czeka na Państwa ponad 10 tysięcy miejsc noclegowych i prawie 100 restauracji, pubów i barów. Miasto poprzez promowanie idei Karpacz – Strefa Górskiej Aktywności stawia przede wszystkim na aktywny wypoczynek i oferuje możliwość uczestniczenia w kilkunastu zawodach sportowych, m.in. Śnieżka Run 1602 – bieg na Śnieżkę, Lawina – Marszobiegi ze Śnieżki do Samotni, Bieg do Kotła Łomniczki, Puchar Samotni, Wyścig w Kolarstwie Górskim MTB Karpacz – Śnieżka non stop Góra. Miłośnicy wydarzeń towarzyskich i kulturalnych również znajdą coś dla siebie – w sierpniu odbywa się jeden z najbardziej nastrojowych festiwali „Gitarą i Piórem”, zaskakująca „Letnia Noc Sylwestrowa”, na którą zapraszamy zawsze 31 lipca, dwie noce z kabaretami i biciem rekordu w siedzeniu na nocnikach o przewrotnej nazwie „NOCNIKI”, czyli „Nocna Ogólnopolska Cokolwiek Nowa Impreza Kabaretowa i...”, a w czasie Pikniku Entuzjastów Harleya Davidsona zobaczycie na żywo paradę legendarnych motocykli. Miłośnicy turystyki pieszej mają do dyspozycji kilkanaście szlaków o różnym stopniu trudności. Na Śnieżkę najszybciej można dostać się koleją linową na Kopę, a po drodze warto wstąpić do Domu Śląskiego. Oprócz szczytu Karkonoszy warto obejrzeć kotły polodowcowe, Pielgrzymy, Słonecznik, a po takiej wędrowce można odpocząć w górskich schroniskach i spróbować tutejszych specjałów.

KARPACZ

Karpacz je horské turistické středisko s překrásnými výhledy a neopakovatelnou atmosférou ležící v Krkonoších na úpatí Sněžky (1602 m n. m.).

Najdete zde hodně míst, která stojí za návštěvu. Třeba stylový kostelík Wang z 12. století, který byl postaven bez použití jediného hřebíku a do Krkonoš dovezen z Norska.

Je zde i jediné Muzeum hraček v Polsku, které vzniklo na základě sbírky Henryka Tomaszewského, významného režiséra a zakladatele vřatislavského divadla pantomimy. Za zhlédnutí stojí i Muzeum sportu a turistiky, otisky horských bot nejvýznamnějších himálajských horolezců na náměstíčku Skwer Zdobywców (doslova náměstíčko Dobytelů) nedaleko městského úřadu, přehrada na řece Łomnica, místo gravitační anomálie na hlavní silnici či Dziki Wodospad (Divoký vodopád). Hlavními přednostmi města je sport a turistika. Nachází se zde spousta míst, kde lze provozovat letní i zimní sporty. V létě si můžete zajezdit na kole, pokusit se o chůzi s holemi nordic walking, vyzkoušet si lezectví na Kruczych Skałach, skočit si bungee jumping, kutálet se v zorbingové kouli, dovádět na letní bobové dráze či se vydat na pěší horskou túru. V zimě na milovníky aktivní rekreace čekají lyže, sánky a brusle, po celý rok je možno si zaplavat a regenerovat se v aquaparcích.

V každém ročním období je možno využít nabídky mnoha atrakcí a vychutnávat krásy Krkonoš. Ve městě na vás čeká více než 10 tisíc lůžek a téměř 100 restaurací a barů. Město se řídí heslem „Karpacz – zóna horské aktivity“ a podporuje zejména aktivní rekreaci. Nabízí možnost účasti v téměř dvaceti sportovních událostech, např. Śnieżka Run 1602 – běh do vrchu na Sněžku, Lawina – indiánský běh z vrcholu Sněžky k boudě Samotnia, běh do kotle Łomniczky, Pohár Samotnie, závody horských kol MTB Karpacz – Śnieżka non stop Góra. Rovněž milovníci kulturně-společenských akcí si přijdou na své – v srpnu se koná hudební festival Gitarą i Piórem, který se zaměřuje na písně kladoucí důraz na text. Překvapující Letní silvestrovská noc vás čeká 31. července a během Pikniku milovníků strojů Harley-Davidson uvidíte spanilou jízdu legendárních motorek. Příznivci pěší turistiky mají k dispozici více než deset tras různé obtížnosti. Na Sněžku se nejrychleji dostanete lanovkou na Kopu, po cestě se pak nezapomeňte stavět ve Slezské boudě (Dom Śląski). Kromě vrcholů Krkonoš stojí za návštěvu ledovcové kary, skalní útvary Pielgrzymy (Poutníci) a Polední kámen. Po horské túře si můžete odpočinout v některé z horských bud a ochutnat místní speciality.

Těšíme se na vás!

KARPACZ [KRUMMHÜBEL]

 Ein Touristenort in den Bergen mit wunderschönen Aussichten und einer einzigartigen Atmosphäre, gelegen im Riesengebirge am Fuß der Schneekoppe (1602 m über dem Meeresspiegel). Zu den zahlreichen Sehenswürdigkeiten der Stadt gehören u.a. die Kirche Wang aus dem 12. Jahrhundert, die ohne Anwendung von Nägeln erbaut wurde und aus Norwegen gebracht wurde, das einzige in Polen Spielzeugmuseum mit den Sammlungen von Henryk Tomaszewski, Sport- und Touristikumuseum, die Schuhabdrücke der größten Himalaya-Bergsteiger auf dem Platz der Eroberer beim Stadtamt, die Sperre am Fluss Łomnica, der Schwerkraftanomalienpunkt und der Wilde Wasserfall. Die wichtigsten Vorteile der Stadt sind Sport und Touristik. Die Gegend bietet zahlreiche Möglichkeiten für den Winter- und Sommersport. Im Sommer sind es u.a. Fahrrad, Nordic Walking, Felsklettern bei Krucze Skały, Bungeespringen, Zorbing, Rodelbahn oder Bergausflüge. Im Winter warten auf die aktiven Touristen Ski, Schlitten und Schlittschuhe. Das ganze Jahr über kann man in Wasserparks schwimmen und neue Kräfte schöpfen. Zu jeder Jahreszeit warten auf die Gäste zahlreiche Attraktionen und wunderschöne Berglandschaften. Die Stadt verfügt über rund 10 Tausend Übernachtungsplätze und fast 100 Restaurants, Pubs und Bars. Mit der Förderung der Idee „Karpacz – eine Zone für Bergaktivitäten“ konzentriert sich die Stadt hauptsächlich auf die aktive Erholung und bietet die Teilnahmemöglichkeit an mehreren Sportwettbewerben, u. a. Śnieżka Run 1602 – Rennen auf die Schneekoppe, Lawine – Marschlauf von der Schneekoppe bis zur Berghütte Samotnia, Lauf zum Melzengrund, Samotnia-Pokal, MTB Rennen Karpacz – Śnieżka non stop Góra. Auch an gesellschaftlichen und kulturellen Aktivitäten kann jeder etwas für sich finden. Im August findet eins der interessantesten stimmungsvollen Festivals „Mit der Feder und Gitarre“ statt, am 31. Juli wird die überraschende „Sommer-Silvesternacht“ veranstaltet, organisiert werden auch zwei Kabarettabende mit Kabarettauftritten und dem Rekordschlagen beim Sitzen auf dem Nachtopf mit dem passenden Namen „NOCNIKI“ [Nachttöpfe] als Abkürzung von der polnischen Bezeichnung „Nächtliche Etwas Andere Neue Kabarettveranstaltung“. Beim Picknick der Liebhaber von Harley Davidson kann man eine Parade von legendären Motorrädern live beobachten. Für die Wanderer stehen zahlreiche Wanderwege mit unterschiedlichem Schwierigkeitsgrad zur Verfügung. Auf die Schneekoppe kommt man am schnellsten mit der Seilbahn auf die Kleine Koppe und auf dem Weg lohnt es sich, das Schlesische Haus zu besuchen. Neben dem größten Gipfel des Riesengebirges kann man die Gletscherkare, die Dreisteine und den Mittagsstein besichtigen und nach einer solchen Wanderung können sich die Touristen in den Berghütten erholen und die lokalen Spezialitäten probieren.

KARPACZ

Karpacz is a mountain tourist town with beautiful views and a unique atmosphere, located in the Giant Mountains (Karkonosze)

at the foot of Śnieżka (1602 m asl). It is worth to visit many places such as the stylish Wang Temple of the 12th century brought from Norway, built without using nails, Poland's only Museum of Toys from the collection of Henryk Tomaszewski, the Museum of Sport and Tourism, footprints of the greatest Hymalayan mountaineers at Zwycięzców Square near the City Hall, the dam on the Łomnica River, the place of gravity anomalies or the Wild Waterfall. The main advantages of the city are sports and tourism. There are plenty of places to practice both winter and summer sports. In summer, you can ride a bike, try your hand at Nordic walking, climb on Raven Rocks, bungee jump, have fun in the Zorbing ball or the summer toboggan run, or go on a trip to the mountains. In winter, enthusiasts of active leisure can make use of skis, sledges and skiis. Throughout the year, you can swim and regenerate in aqua parks. At any time of the year, you can enjoy numerous attractions and the charms of the beautiful Giant Mountains. The city has over 10,000 beds

and nearly 100 restaurants, pubs and bars. The city, by promoting the idea of Karpacz – the Mountain Zone of Activity, focuses primarily on active leisure and offers the opportunity to participate in several sports events including the Mountain Marathon – Śnieżka Run 1602, the Avalanche – Cross-Country Run from Śnieżka Mountain to Samotnia hostel, Run to the Łomniczka Cirque, the Samotnia Cup, MTB Mountain Bike Race Karpacz – Śnieżka Uphill Race Non-Stop. Lovers of cultural and social events will also find something for themselves – one of the most romantic festivals entitled „Guitar and Pen” held in August, the surprising „Summer New Year’s Eve” organised on July 31, two cabaret nights, and beating the record of sitting on a chamber pot perversely called „THE POTS” or „The National Somewhat New Cabaret Night”, and the opportunity to see a parade of legendary motorcycles during the Picnic for Harley Davidson Enthusiasts. Hiking enthusiasts can enjoy several trails of varying difficulty. The quickest way to get to Śnieżka Mount is to take the cable railway leading to Kopa Mount, with a stop at the House of Silesia along the way. In addition to the peak of the Giant Mountains, you should see the post glacial cirques, the famous granite rocks: Pielgrzymy (the Pilgrims), Słonecznik (the Sunflower), and then relax in the mountain shelters and try the local specialities.

ZAGRAJ W „ZIEŁONE KARKONOSZE”

 Gra przeznaczona jest dla dzieci i dorosłych, małych i dużych gości Zielonych Karkonoszy. Weź udział w grze, zachęć do udziału swoich bliskich, rodzinę i przyjaciół, a sposób aktywny poznasz atrakcje przyrodnicze Karkonoszy – spędzicie razem czas, poznacie smak poszukiwań, zdobędziecie ciekawe nagrody.

1. Zgłoś się do Informacji Turystycznej. Tam otrzymasz planszę do gry i wszystkie niezbędne informacje.
  - IT Karpacz – ul. Kolejowa 1, www.karpacz.eu
  - IT Kowary – ul. 1 Maja 1a, www.kowary.pl
  - IT Jilemnice – Masarykovo náměstí 140, www.ic.mestojilemnice.cz
2. Odwiedź w terenie wszystkie punkty zaznaczone na mapie i odwzoruj na niej odciski piktogramów umieszczone w pobliżu atrakcji przyrodniczych za pomocą ołówka.
3. Z odrysowanymi wszystkimi piktogramami przyjdź do Informacji Turystycznej, a otrzymasz nagrodę. Liczba nagród jest ograniczona.
4. Jeżeli odkryjesz w sobie ducha odkrywcy i zapragniesz dowiedzieć się więcej o Zielonych Karkonoszach, odwiedź wszystkie miasta partnerskie: Jilemnice, Karpacz, Kowary.
5. Za odrysowanie wszystkich piktogramów w wymienionych miastach otrzymasz nagrodę specjalną. Liczba nagród jest ograniczona.
6. Uczestnik gry bierze w niej udział na własną odpowiedzialność.

PRAVIDLA HRY

ZAHRAJ SI „ZELENÉ KRKONOŠE”

 Hra je určena pro dospělé i děti, velké i malé hosty Zelených Krkonoš. Zapojte se do hry, podělte se o zábavu se svými blízkými, s rodinou i přáteli. Hra Vám umožní aktivní poznání přírodních zajímavostí Krkonoš, strávíte spolu čas, poznáte různá zákoutí, získáte atraktivní ceny.

1. Navštivte Informační centrum, kde obdržíte herní plán s mapou a dozvíte se všechny potřebné informace.
  - IC Karpacz – ul. Kolejowa 1, www.karpacz.eu
  - IC Kowary – ul. 1 Maja 1a, www.kowary.pl
  - IC Jilemnice – Masarykovo náměstí 140, www.ic.mestojilemnice.cz
2. Navštivte v přírodě všechny body označené na mapě, do mapy obkreslete piktogramy v blízkosti přírodních zajímavostí za pomoci tužky.
3. Po obkreslení všech piktogramů jděte do informačního centra, kde obdržíte cenu. Počet cen je omezen.
4. Pokud v sobě objevíte touhu po objevení a zatoužíte dovést se více o zelených Krkonoších, navštivte také vše partnerská města: Jilemnici, Karpacz, Kowary.
5. Za obkreslení všech piktogramů ve všech partnerských městech obdržíte zvláštní ocenění. Počet cen je omezen.
6. Účast ve hře na vlastní nebezpečí.

DIE REGELN DES SPIELS

SPIEL „GRÜNES RIESENGEBIRGE“

Das Spiel ist für Kinder und Erwachsene, für die kleinen und die großen Besucher des Grünen Riesengebirges bestimmt.

Spiele Sie mit, nehmen Sie auch Ihre Familie und Freunde mit, so können Sie die Naturattraktionen im Riesengebirge aktiv kennen lernen, die Zeit zusammen verbringen, eine Entdeckungstour genießen und interessante Preise gewinnen.

1. Melden Sie sich bei der Touristeninformation. Hier bekommen Sie das Spielbrett und alle notwendigen Informationen.
  - Touristeninformation Karpacz – ul. Kolejowa 1, www.karpacz.eu
  - Touristeninformation Kowary – ul. 1 Maja 1a, www.kowary.pl
  - Touristeninformation Jilemnice - Masarykovo náměstí 140, www.ic.mestojilemnice.cz
2. Besuchen Sie alle auf der Karte markierten Punkte und zeichnen Sie mit dem Bleistift auf der Karte alle Symbole, die sich bei den Natursehenswürdigkeiten befinden.
3. Mit den gezeichneten Symbolen kommen Sie in die Touristeninformation, wo Sie den Preis bekommen. Die Zahl der Preise ist begrenzt.
4. Wenn Sie einen Entdeckungsgeist bei sich feststellen und mehr über das Grüne Riesengebirge erfahren möchten, besuchen Sie alle Partnerstädte: Jilemnice, Karpacz und Kowary.
5. Für die Zeichnung aller Symbole in diesen Städten bekommen Sie einen Sonderpreis. Die Zahl der Preise ist begrenzt.
6. Die Teilnahme an dem Spiel auf eigene Verantwortung.

RULES OF THE GAME

PLAY THE „GREEN KARKONOSZE“

The game is intended for children and adults, small and large guests of the „Green Karkonosze“. Take part in the game, encourage your family and friends to join you, and you will actively get to know the natural attractions of the Giant Mountains – you will spend time together, feel the taste of searching, earn attractive prizes.

1. Report to the Tourist Office. There you will get the game board and all the necessary information.
  - Tourist Office in Karpacz – ul. Kolejowa 1, www.karpacz.eu
  - Tourist Office in Kowary – ul. 1 Maja 1a, www.kowary.pl
  - Tourist Office in Jilemnice - Masarykovo náměstí 140, www.ic.mestojilemnice.cz
2. Visit all the points marked on the map and reproduce the imprints of pictograms placed near natural attractions with a pencil.
3. Come to the Tourist Office with all the pictograms and receive a prize. The number of prizes is limited.
4. If you find the spirit of an explorer and desire to learn more about the „Green Karkonosze“, visit all partner cities: Jilemnice, Karpacz, Kowary
5. You will receive a special prize for drawing all pictograms in these cities. The number of prizes is limited.
6. Participation in the game is at your own risk.

**Przewodnik „Zielone Karkonosze”
został opracowany i wydany na zlecenie Miasta Kowary**

Teksty: Andrzej Weinke

Redakcja, koncepcja i układ: Andrzej Weinke, Marta Weinke

Zdjęcia: Andrzej Weinke, arch. UM Kowary,
arch. UM Karpacza, arch. MU Jilemnice,
INTERIOR Multimedia i Wydawnictwa Stanisław Francuz,
Tomasz Proszek

Tłumaczenia: Centrum Językowe Idea sp. z o.o.

WYDAWNICTWO
MARIA

57-400 Nowa Ruda, ul. Armii Krajowej 15, tel. 74 872 74 63

ISBN 978-83-62337-63-7

Informacja Turystyczna

ul. 1 Maja 1A, 58-530 Kowary
tel. +48 75 718 24 89
turystyka@kowary.pl
www.kowary.pl

ISBN 978-83-62337-63-7

www.kowary.pl